

Københavns Kommune

Undersøgelse af modersmålsundervisning

En gennemgang af dansk og international litteratur om modersmålsundervisning

August 2007

Rambøll Management
Nørregade 7A
DK-1165 København K
Denmark

Tlf: 3397 8200
www.ramboll-management.dk

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning	1
1. Indledning	3
1.1 Definition af modersmålsundervisning	3
1.2 Kort beskrivelse af metode	3
1.3 Den danske debat og Mandag Morgens kritik	4
2. Danske erfaringer	5
3. Skandinaviske erfaringer	7
3.1 Sverige – Fakta, common sense og få evidensbaserede studier	7
3.2 Norge – kritik af common sense og overvejende positive studier	8
4. Nordamerikanske erfaringer	9
4.1 Modersmålsundervisning i USA	9
4.2 Flere studier viser positiv effekt af modersmålsundervisning	9
4.3 Der er ikke etableret en videnskabelig konsensus	10
4.4 Canadiske erfaringer med 'French immersion'	11
5. Hvad vi ved og ikke ved om modersmålsundervisning	12
6. Bilag 1: Metodebilag	13
6.1 Udvalgelseskriterierne for det overordnede design	13
6.2 Søgning i Danmark	16
6.3 Søgning i Skandinavien	17
6.4 Søgning i Nordamerika	17
Bilag 2: Liste over gennemlæste publikationer	18
Bilag 3: Resumeer af gennemlæste publikationer	22

Sammenfatning

Modersmålsundervisning skader ikke

Denne forskningsgennemgang forsøger at afdække, om modersmålsundervisning har en positiv effekt på skoleelevers resultater i det generelle undervisningssprog og i ikke-sprogfag. Modersmålsundervisning bygger altså på en hypotese om, at undervisning i modersmålet opbygger nogle grundlæggende sproglige kompetencer, der kan anvendes i indlæringen af det generelle undervisningssprog og herigennem i den generelle indlæring.

Den omvendte hypotese er, at modersmålsundervisning tager tid og kræfter, der kunne bruges bedre på undervisning i det generelle undervisningssprog eller i andre fag.

Vores forskningsgennemgang viser, at man kan forkaste den anden hypotese. I den forskning, Rambøll Management har gennemgået, er der ikke nogen, der konkluderer, at der er en generelt og signifikant negativ effekt af modersmålsundervisning.¹ Spørgsmålet er derfor, om der kan identificeres en positiv effekt af modersmålsundervisning, eller om der ikke er nogen effekt.

Meget forskning tyder på, at modersmålsundervisning har en positiv effekt

Flere studier og meta-analyser (sammenligninger af flere forskellige studier) fra USA indikerer, at der er en positiv effekt. I disse undersøgelser identificeres en lille til moderat effekt, der kan tilskrives modersmålsundervisning. Undersøgelsen af Thomas og Collier, der er blevet omtalt i den danske debat, er en af disse undersøgelser, men langt fra den eneste. Modersmålsundervisning i USA kan have andre udformninger end i Danmark, herunder programmer, hvor også ikke-sprogfag undervises på modersmålet, eller hvor der er 'tovejs' tosproget undervisning, hvor målet er at gøre en blandet gruppe elever (både et- og tosprogede) flydende i begge sprog. Disse mere omfattende programmer har en tendens til at have større effekt end den mere begrænsede modersmålsundervisning. Det skal nævnes, at de nordamerikanske programmer hovedsageligt er implementeret i en kontekst, hvor de tosprogede talte samme sprog (f.eks. spansktalende skoleelever i USA).

Der er dog ikke videnskabelig konsensus

Selvom hovedparten af den gennemgående forskning konkluderer, at der er en positiv effekt af modersmålsundervisning, er der ikke etableret en videnskabelig konsensus. Der er stadig forskere, der ikke mener, at den positive effekt er bevist, og som anbefaler en begrænsning i anvendelsen af modersmålsundervisning. Der er ikke enighed om, hvorvidt de undersøgelser, der viser en positiv effekt, er retvisende, og der er et generelt ønske (herunder også fra forskere, der er positive over for modersmålsundervisning) om bedre undersøgelser, der kan isolere effekten af modersmålsundervisning.

¹ Dette betyder ikke, at der slet ikke eksisterer studier, der mener, at der er en negativ effekt. I visse af metaanalyserne er der medtaget undersøgelser, der viser en negativ effekt, men disse metaanalyser viser, at langt hovedparten viser nogen effekt eller ingen effekt.

Norske og svenske studier har primært vist positive resultater

I vores skandinaviske nabolande er der gennemført få, men betydelige studier af relevans. I både Sverige og Norge er der gennemført større kvantitative studier. Resultaterne har dog ikke været entydige. I det største svenske studie (Löfgren 1991/Skolverket 1992) dokumenteredes ingen statistisk sammenhæng mellem deltagelse i modersmålsundervisning og karakterer i 9. klasse. Dog kunne der konstateres en svag men signifikant positiv sammenhæng mellem modersmålsundervisning i grundskolen og karakterer på ungdomsuddannelserne.

Et mindre etnografisk svensk studie har vist meget positive resultater af flere års modersmålsundervisning. I Norge har de to største og væsentligste studier taget udgangspunkt i samme datasæt (ungdomsundersøgelsen i Oslo). Her er påvist en positiv sammenhæng mellem elever, der har modtaget modersmålsundervisning i henholdsvis to eller flere år og i fire eller flere år. Variationen i konklusioner skyldes primært kategoriseringen, idet gruppen med mest modersmålsundervisning i analysen af pakistansksprogede børn slår grupperne med 2-3 års modersmålsundervisning sammen med grupperne med 4 eller flere års modersmålsundervisning for at få tilstrækkeligt store grupper. Til trods for at en positiv effekt er dokumenteret i Norge og Sverige, efterlyses yderligere forskning – særligt i værdien af forskellige modeller for modersmålsundervisning.

Der er ikke dokumenteret positiv effekt i Danmark

Der er forskning i Danmark, der indikerer en positiv effekt, når der ses på mindre grupper, men i de få større undersøgelser af modersmålsundervisningen i Danmark, som er gennemgået her, er der ikke dokumenteret en entydigt positiv effekt. Man kan imidlertid ikke konkludere, at det indebærer, at der ikke har været en positiv effekt. Den manglende dokumentation af en positiv effekt i Danmark kan dække over:

1. At der er en positiv effekt, men at de nuværende studier ikke har formået at afdække den.
2. At der *ikke* er en positiv effekt af modersmålsundervisningen, hvilket kan skyldes:
 - a. At modersmålsundervisning generelt ikke har en positiv effekt, og at de amerikanske og norske undersøgelser, der viser en sådan, er misvisende.
 - b. At den danske modersmålsundervisning ikke har en effekt eller kun har en begrænset effekt i det nuværende setup. Som nævnt indikerede den amerikanske forskning, at den mest effektive metode bestod af programmer, hvor modersmålsundervisning blev brugt i ikke-sprogfag, samt hvor der var tale om 'tovejs' tosproget undervisning. Endvidere påpeger flere studier, at variation i effekt kan skyldes manglende lærerkompetencer, manglende relation til andetsproget (dansk) og/eller manglende anerkendelse af elevernes tosprogethed.

1. Indledning

Rambøll Management er af Københavns Kommune blevet bedt om at gennemgå den væsentligste forskning om modersmålsundervisnings betydning for tosprogede børns læring. Forskningsgennemgangen omfatter forskning, der omhandler dette emne i Danmark, Norge, Sverige, Canada og USA.

I dette afsnit vil vi kort forklare, hvordan vi definerer modersmålsundervisning, den anvendte metode vil kort blive beskrevet, og Ugebrevet Mandag Morgens kritik af modersmålsundervisning vil blive berørt. I kapitel 3 beskrives den danske forskning på området, i kapitel 4 den øvrige skandinaviske og i kapitel 5 den nordamerikanske. Sidst vil vi i kapitel 6 kort beskrive de udfordringer, der er ved forskning i modersmålsundervisning, og hvorfor resultaterne er tvetydige. De generelle konklusioner baseret på denne litteraturgennemgang er beskrevet i sammenfatningen ovenfor.

1.1 Definition af modersmålsundervisning

I forbindelse med dette studie har vi anvendt følgende operative definition på modersmålsundervisning:

Undervisning af elever, der ikke har det generelle undervisningssprog som modersmål, i deres modersmål eventuelt kombineret med undervisning i ikke-sprogfag på deres modersmål.

Når 'effekten' af modersmålsundervisning diskuteres, sigtes der, jf. Københavns Kommunes ønsker, til "modersmålsundervisningens betydning for tosprogede børns læring". Mere specifikt har vi set på effekten på resultater i elevernes færdigheder på det generelle undervisningssprog samt i ikke-sprogfag. Vi har ikke set på effekten på færdigheder på modersmålet, og vi har ikke set på andre effekter såsom tilfredshed med undervisning, generel integration mv.

1.2 Kort beskrivelse af metode

I dette afsnit beskrives kort litteraturstudiets metodologi. En uddybende beskrivelse af den metodiske tilgang til studiet findes i bilag 1.

Litteraturstudiet er overordnet gennemført på baggrund af en række fastlagte kriterier for studiets design. Udgangspunktet for studiet har været, at det skulle baseres på dansk og international forskning, forstået som undersøgelser og publikationer, hvis konklusioner funderes på empiriske fund, hvis analyser og dataindsamling er gennemført ved brug af videnskabelige metoder, og hvis konklusioner er generaliserbare for mere end den enhed, som er blevet undersøgt.

På baggrund af gennemgangen af publikationer er den relevante litteratur blevet identificeret og gennemlæst. Alle publikationer, der er vurderet som relevante, er dernæst blevet beskrevet i skemaform (en liste over de beskrevne publikationer findes vedlagt i bilag 2 og alle resumeerne i bilag 3).

Hvad yderligere angår den geografiske afgrænsning arbejdes der i nærværende studie med en differentieret tidsmæssig afgrænsning, der er blevet fastsat som følger: I Danmark ses der på litteratur 20 år tilbage (fra 1987), i Norge og Sverige ses der på litteratur 10 år tilbage (fra 1997), mens der i

USA og Canada kun ses på litteratur fem år tilbage. Dog er det vigtigt at understrege, at der i visse tilfælde er foretaget undtagelser, hvis der eksisterer undersøgelser af ældre dato, der ofte refereres til i den nyere litteratur, og som på denne baggrund vurderes at være relevant at inddrage i studiet.

Ud over ovenstående afgrænsninger er undersøgelsen endvidere begrænset til at omfatte børn på alderstrin, der svarer til den danske folkeskole. Altså er undersøgelser, der omfatter børnehaver og gymnasieniveau ikke blevet inddraget.²

1.3 Den danske debat og Mandag Morgens kritik

Rambøll Management er af Københavns Kommune blevet oplyst, at udarbejdelsen af nærværende forskningsgennemgang til dels udspringer af en debat om modersmålsundervisnings effekt på baggrund af kritiske artikler i Ugebrevet Mandag Morgen.

Mandag Morgen behandler især modersmålsundervisningens effekt i artiklen *Usikker viden om undervisning af tosprogede*³, hvori særligt Thomas og Colliers forskning kritiseres for manglende gennemsigthed. Vi har valgt at medtage de artikler om modersmålsundervisning på folkeskoleniveau, som Mandag Morgen selv opgiver i denne artikel⁴,

I Mandag Morgen-artiklen konkluderes følgende:

”Ugebrevets konklusion på gennemgangen af de internationale, evidensbaserede studier omkring tiltag for tosprogede elever er således heller ikke, at modersmålsundervisning ikke nytter. Konklusionen er snarere, at der findes en række andre tiltag, som kan være lige så gode – og at man i en generel kombination af flere forskellige tiltag *måske* kan opnå bedre resultater”.⁵

Vores konklusion på forskningsgennemgangen, jf. sammenfatningen ovenfor, er generelt ikke i modstrid med denne konklusion fra Mandag Morgen. Det skal dog bemærkes, at:

- Thomas og Collier-studiet, der fremhæves og kritiseres i Mandag Morgens artikel, er langt fra det eneste studie, der konkluderer, at modersmålsundervisning har en positiv effekt. Som nævnt er der metastudier, der eksplicit fravælger Thomas og Collier pga. samme kritikpunkter, som Mandag Morgen fremhæver, men som stadig konkluderer, at modersmålsundervisning har en gavnlig effekt.
- Vi forholder os kun til, om modersmålsundervisning har en effekt eller ej, og vi kan derfor ikke udtale os om, hvorvidt modersmålsundervisning er den mest kost-effektive metode.

² I USA og Canada har vi derfor kun set på resultater fra 'primary school' og 'secondary school'; ikke 'pre-school' eller 'high school'.

³ Mandag Morgen no. 17, 9. maj 2005.

⁴ En enkelt artikel, C. Rossell og K. Baker: "The Educational Effectiveness of Bilingual Education", 1996, er dog ikke medtaget, da det ikke har været muligt at få fat i den pågældende artikel inden for tidsfristen. Andre publikationer af Rossell er dog medtaget, ligesom artiklen refereres og behandles i andre artikler, der er medtaget, bl.a. Greene 1998.

⁵ Mandag Morgen no. 17, 9. maj 2005.

2. Danske erfaringer

I den danske forskning er der kun få større kvantitative undersøgelser af effekten af modersmålsundervisning, men til gengæld er der en del mindre forskningsprojekter og artikler. Vi har identificeret to større undersøgelser, der udtaler sig om værdien af modersmålsundervisning.

- **Jørgen Christian Nielsen (DPI) 1996-1998:** I denne periode udgav Nielsen 3 større rapporter, hvoraf dog kun to af dem beskæftiger sig med modersmålsundervisning: *Tosprogede elevers danskundskaber på de ældste klassetrin* (1997), hvor i alt 2.899 elever indgik og *Tosprogede elevers sprog og læsning på deres første- og andet-sprog – en undersøgelse af tyrkisksprogede elever* (1998), hvor i alt 92 elever indgik fordelt på 10 skoler og i alt 23 klasser.⁶ Det konkluderer her, at der på 8. klassetrin *ikke* kan påvises nogen sammenhæng mellem modersmålsundervisning og skriftlig fremstilling på dansk, mens der på 9. klassetrin er en positiv sammenhæng. Det påvises også, at elever med flere års modersmålsundervisning, der har boet længere tid i Danmark, klarer sig markant bedre end elever, der har modtaget modersmålsundervisning i kortere tid. Samlet set kan studiet dog ikke påvise en generel og signifikant effekt på tværs af de to klasser. Til trods herfor understreger J. C. Nielsen (1998), at der er belæg for hypotesen om indbyrdes sammenhæng mellem færdigheder på første- og andetsprog, uden at der dog kan påvises en kausal sammenhæng mellem indlæring af første- og andetsprog. Elever med sikker sproglig forståelse, sikker ord-afkodningsfærdighed og/eller sikker læseforståelse på tyrkisk har overvejende også sikker sproglig forståelse, sikker ordafkodningsfærdighed og/eller sikker læseforståelse på dansk.
- **Beatrice S. Rangvid, AKF 2005⁷:** Rangvid har udført en undersøgelse for Københavns Kommune blandt i alt 455 elever, hvoraf 255 har deltaget i modersmålsundervisning. Der kan ikke påvises en statistisk signifikant sammenhæng mellem modersmålsundervisning og elevernes testresultater, når der tages højde for elevernes sociale baggrund. Korrigeres der ikke for social baggrund, klarer elever med modersmålsundervisning sig direkte dårligere end elever uden modersmålsundervisning, hvilket hovedsageligt forklares med en 'skæv' rekruttering til modersmålsundervisning. Der påvises endvidere en signifikant negativ sammenhæng mellem deltagelse i modersmålsundervisning og præstationer i matematik for drenge – som ikke umiddelbart kan forklares.

Disse to undersøgelser viser, at elever, der har modtaget modersmålsundervisning, ikke generelt klarer sig dårligere (med en enkelt undtagelse i matematik i AFK's undersøgelse), men samtidig at der ikke er dokumenteret nogen signifikant positiv effekt. Dette er i overensstemmelse med en undersøgelse af SFI, der i en kvalitativ undersøgelse baseret på interviews med mødre og fædre til 348 børn konkluderer, at det ikke har været muligt at påvise nogen sammenhæng mellem barnets beherskelse af dansk, og om

6 Begge publikationer er behandlet separat i nærværende litteraturstudie, men også samlet under: Nielsen, Jørgen Christian (2002) Etniske minoritetsbørns skolepræstationer og danskundskaber – konklusioner og perspektiver fra tre forskningsrapporter på i alt 800 sider. DPU

7 Rangvid, Beatrice (2005): Modersmålsundervisning i Københavns Kommunes folkeskoler belyst ved PISA-København data. AKF

barnet har deltaget i sprogstimulering eller modersmålsundervisning.⁸ Hvis børn kan tale deres modersmål med andre børn på skolen, er der imidlertid en signifikant *positiv* effekt på tilegnelse af dansk.

Der er dog også undersøgelser, der taler for en positiv effekt. Jørgen Gimbel, Anne Holmen og J. Normann Jørgensen har foretaget en undersøgelse baseret på 10 elever fulgt i et sproggruppeforsøg, hvor undervisningen delvis skulle foregå på de tosprogede børns modersmål, og hvor der til forsøgsklasserne blev knyttet en tosproget lærer med samme modersmål som sproggruppen.⁹ Dette studie viser, at sproggruppeeleverne har bedre resultater end kontrolgruppens med hensyn til danskkundskaberne, men at de stadig ligger væsentligt under dansksprogede elever.

Det er Rambøll Managements vurdering, at datagrundlaget er for spinkelt til at komme med generelle konklusioner om betydningen af modersmålsundervisning set i forhold til tosprogede børns læring baseret på de danske undersøgelser på området. De to større undersøgelser kan ikke dokumentere nogen signifikant effekt – positiv eller negativ. Der er dog resultater, der indikerer, at visse former for modersmålsundervisning har en positiv effekt. Jørgen Christian Nielsen identificerede en positiv effekt hos elever, der havde fået modersmålsundervisning igennem længere tid, og sproggruppeforsøget viste, at en mere integreret tilgang til modersmålsundervisning førte til gode resultater, om end undersøgelsen byggede på ganske få elever.

8 Christensen, Else og Sloth, Dorthe Agerlund (2005): Børn med anden etnisk baggrund ved skolestart. SFI

9 Holmen, Anne (2000): Det bedste Københavns Kommune har fortaget sig hidtil. Danmarks Lærerhøjskole

3. Skandinaviske erfaringer

3.1 Sverige – Fakta, common sense og få evidensbaserede studier

I Sverige har modersmålsundervisningen i flere omgange været problematiseret i forhold til at være en barriere for integration og tilegnelse af svensk sprog. Dette argument er dog blevet tilbagevist.

Til trods for at de svenske kommuner har sparet på modersmålsundervisningen, anses det dog i Sverige for fakta, at modersmålsundervisning har positive effekter i forhold til indlæringen generelt og svensk sprog i særdeleshed. Argumentationen fra forskere og officielt hold (Skolverket) bygger på common sense-argumentation og kognitiv udviklingsteori om, at skoleelever, der har minoritetssprog som modersmål, som udgangspunkt har sværere ved indlæring, og at dette problem kan afhjælpes af sproglig stimulering i elevernes førstesprog (Hyltenstam og Tuomela 1996).

I Sverige anses følgende for faktisk underbyggede udsagn:

Elever, der kontinuerligt har deltaget i modersmålsundervisning

- Opnår bedre karakterer i svensk, engelsk og matematik
- Behersker svensk bedre end andre flersprogede elever
- Er trygkere og trives bedre i skolen end andre flersprogede elever
- Behersker abstrakte begreber bedre end andre flersprogede elever
- Lærer sig mere om det nye land
- Udgør en brobygning til integration i den nye kultur

Denne viden bygger kun i begrænset omfang på svenske evidensbaserede studier og refererer i høj grad til amerikanske studier (Thomas og Collier). To ældre svenske studier er dog gennemført og er særligt værd at fremhæve.

- **Löfgren 1991/ Skolverket 1992:** Kvantitativ undersøgelse af 11.980 elever, heraf 5.986 indvandrerelver. Undersøgelsens første del i 9. klasse fandt ingen korrelation mellem deltagelse i modersmålsundervisning og karakterer, når man korrigerede for sociale baggrundsfaktorer. Ved undersøgelsens anden del på ungdomsdannelserne viste en svag positiv sammenhæng mellem deltagelse i modersmålsundervisning og karaktergennemsnit.
- **Hill 1995:** Etnografisk tidsstudie af 42 elever, der har deltaget i modersmålsundervisning henholdsvis gennem hele folkeskoleforløbet og dele af det, samt indvandrerelver der ikke har deltaget i modersmålsundervisning. Disse elever havde alle haft en form for modersmålsstimulering på forskolestadiet. Forskningen viste særdeles positiv effekt på karakterer, trivsel og abstraktionsevne. Elever med uafbrudt modersmålsundervisning fik således højere karaktergennemsnit end *svensksprogede* elever. Elever med sent afbrudt modersmålsundervisning fik samme karaktergennemsnit som svenske elever, og elever med tidligt afbrudt modersmålsundervisning fik det laveste gennemsnit og havde den laveste trivsel og laveste abstraktionsevne. Endvidere havde elever med uafbrudt modersmålsundervisning bedre forståelse af svensk kultur og demokrati samt mindre accent i deres udtale af svensk sprog.

3.2 Norge – kritik af common sense og overvejende positive studier

I Norge er der som i de øvrige skandinaviske lande kun gennemført ganske få studier af videnskabelig karakter. Norges førende forsker, Anders Bakken, har gennemført det største studie og er også den stærkeste kritiker af resultaterne i de øvrige nordiske lande. Særlig kritisk er han over for svenskernes common sense-tilgang, der baserer sig meget på gode om end ikke videnskabeligt efterprøvede pædagogiske argumenter. I Norge betragtes emnet derfor i højere grad som uafdækket i forhold til effekter. I Norge er der dokumenteret positive effekter efter flere års modersmålsundervisning, men der efterlyses stadig mere forskning om årsagssammenhænge og sammenhænge mellem endnu uafdækkede faktorer som undervisningsform og lærernes kompetencer.

De to vigtigste norske studier er begge baseret på en meget stor elevundersøgelse gennemført på en årgang blandt alle elever i Oslo. Dette giver et datagrundlag på 16.000 elever. To studier er gennemført ud fra dette data-materiale.

- **Bakken 2003:** Studie af sammenhæng mellem 1.290 minoritetselvers brug af modersmålsundervisning med præstation i matematik, engelsk, naturfag og samfundsfag samt gennemsnit. Resultatet var, at der ikke var en negativ effekt af modersmålsundervisning. Endvidere kunne der alene dokumenteres en positiv effekt for eleverne i samfundsfag med 2-3 års modersmålsundervisning. For elever med mere end 4 års modersmålsundervisning var der en signifikant positiv effekt på matematik, naturfag og samfundsfag samt gennemsnit. Modellen er kontrolleret for baggrundsvariable såsom forældres indkomst og økonomiske status.
- **Kippersund 1999:** Studie af sammenhæng mellem 559 pakistanske elevers brug af modersmålsundervisning og præstation som gennemsnit af karakterer. Studiet dokumenterer en signifikant positiv sammenhæng mellem karaktergennemsnit og modersmålsundervisning i mere end to år. Effekten er dog mindre tydelig end i Bakkens analyse, hvilket kan skyldes, at der ikke metodisk er skelnet mellem elever med 2-3 års undervisning og fire eller flere års undervisning. En frafaldsanalyse viser, at en meget stor del af de elever, der slet ikke har modtaget modersmålsundervisning, ikke kunne gennemføre undersøgelsens spørgeskema på 32 sider, hvilket kan indikere, men ikke dokumentere, at denne gruppe står svagere bogligt end gruppen, der har modtaget modersmålsundervisning. Modellen er kontrolleret for baggrundsvariable såsom forældres indkomst og økonomiske status.

4. Nordamerikanske erfaringer

Ligesom i Danmark og Skandinavien har modersmålsundervisning i USA og Canada været meget omdiskuteret, men i modsætning til Danmark og Skandinavien har man især i USA foretaget flere store undersøgelser af effekten af modersmålsundervisning – uden at det dog har ført til en entydig videnskabelig konsensus.

4.1 Modersmålsundervisning i USA

Det amerikanske begreb, der bedst dækker modersmålsundervisning, er 'bilingual education', tosproget undervisning. Begrebet er imidlertid noget bredere og kan, meget forenklet, dække over tre forskellige tilgange til at bruge børnenes modersmål i undervisningen:

- Der undervises i modersmålet, men i alle andre fag bruges engelsk.
- Modersmålet bruges både til sprogundervisning og til dele af undervisningen i ikke-sprogfag.
- 'Two-way bilingual education', hvor elever, der ikke har engelsk som modersmål, undervises sammen med elever, der har engelsk som modersmål, og hvor formålet er at gøre hele gruppen flydende i begge sprog.

I hovedparten af undersøgelserne sættes sådanne 'bilingual education'-programmer over for programmer, hvor elevernes modersmål slet ikke indgår, men også over for programmer, hvor visse begreber mv. i løbet af undervisningen kan forklares på elevernes modersmål (typisk spansk), men hvor undervisningen ellers er på engelsk. Sidstnævnte programmer betegnes ofte som 'structured immersion'.

Selvom der er mange indvandrergupper i USA, omhandler den altovervejende hovedpart af programmerne, der er inddraget her, spansktalende elever.

Tilhængere af modersmålsundervisning støtter, eksplicit eller implicit, den såkaldte 'interdependens-hypotese'¹⁰, der handler om, at der er en positiv sammenhæng mellem indlæring af modersmål og et andetsprog. Når færdigheder som læsning og skrivning skal indlæres, kræver det en udvikling af nogle grundlæggende sproglige færdigheder. Udviklingen af et barns modersmål er en effektiv måde at udvikle disse færdigheder, som så kan overføres til andetsproget.

4.2 Flere studier viser positiv effekt af modersmålsundervisning

Gennemgangen af den identificerede litteratur viser, at flertallet af artikler og publikationer konkluderer, at der er en positiv effekt af modersmålsundervisning. En positiv effekt er her forstået som bedre resultater i standardiserede tests i såvel engelsk som i andre fag (bortset fra modersmålet). Af de studier, der viser en sådan effekt, kan nævnes:

Thomas & Collier (1997 og 2002): Et meget omfattende studie, der inkluderede mere end 210.000 'student records', og som viste en meget positiv effekt i form af bedre resultater for elever i 'bilingual education'-programmer end for elever, som ikke fik modersmålsundervisning. Stu-

10 Beskrevet af Jim Cummins 2002: Language Power and Pedagogy

diet viser, at især de omtalte 'tovejs'-programmer er effektive; altså hvor engelsksprogede elever lærer spansk, samtidig med at de spansk-sprogede lærer engelsk. Programmer, hvor modersmålet bruges til mere end blot sprogundervisning, er mere effektive end ren modersmålsundervisning.

Greene (1998): Et metastudie af 11 undersøgelser om modersmålsundervisning, som ifølge forfatteren lever op til krav om, at effekten er kontrolleret ved en kontrolgruppe eller ved at se på elevernes baggrund. I alt inkluderer de 11 studier data for 2.719 elever. Konklusionen er, at modersmålsundervisning fører til en signifikant bedre præstation i alle fag, undtagen matematik. Effekten vurderes til at være lille til moderat. Metastudiet modstiller blot modersmålsundervisning med ikke-modersmålsundervisning, og kan således ikke udtale sig om, hvilken metode, der er mest effektiv.

Slavin og Cheung (2005): I et andet metastudie påvises også en positiv effekt, her specifikt på engelskkundskaber. I studiet er en lang række undersøgelser blevet screenet, men kun 17 er inkluderet, idet de lever op til krav om kontrolgruppe, standardiserede tests, modersmålsundervisning i mindst et år mv. Af de 17 viser 12 en positiv effekt og 5 en neutral effekt. Overordnet vurderes effekten af modersmålsundervisning at være moderat til høj, altså højere end Greene. Der er en tendens til, at det, der kaldes 'paired bilingual instruction', er mest effektivt – det er et program, hvor eleverne undervises halvdelen af tiden i engelsk og halvdelen i modersmålet, således at mere end blot sprogfag bliver undervist på modersmålet.

Krashen og McField (2005): I denne undersøgelse har forfatterne kigget på i alt fem metastudier (inklusive de to ovenfor nævnte)¹¹ og konkluderer, at der er en bemærkelsesværdig konsistent konklusion i disse studier; nemlig at modersmålsundervisning giver en lille til moderat, men signifikant, positiv effekt på engelsk-kundskaber.

Udover de her nævnte større studier og metastudier er der i den gennemgåede litteratur nævnt tre mindre studier (Lopez og Tashakkori 2004, DeMauro 2004, Ma 2002), der også peger på en positiv effekt.

Disse studier og metastudier peger altså alle på en positiv effekt af modersmålsundervisning. Studiet af Thomas og Colliers, som har været nævnt i den danske debat, er et af disse, men det skal bemærkes, at metastudierne ikke bygger på denne undersøgelse, da undersøgelsesdesignet ikke lever op til de krav, der opstilles.

4.3 Der er ikke etableret en videnskabelig konsensus

Selvom der i det gennemlæste materiale er en overvægt af undersøgelser, der er positive omkring modersmålsundervisning, er der ikke etableret en egentlig videnskabelig konsensus om, at modersmålsundervisning er gavnlig. Slavin og Cheung (2005), der i deres metastudier er overvejende positive over for modersmålsundervisning, nævner direkte, at der ikke findes studier, der lever op til de ideelle kriterier, som bl.a. ville indebære en tilfældig placering af et større antal elever i hhv. modersmålsprogrammer og ikke-modersmålsprogrammer, samt opfølgning på elevernes resultater i en længere årrække.

¹¹ Studiet præsenteres som et meta-metastudie.

En markant kritiker som Christine H. Rossell fra Boston University har angrebet både Thomas og Colliers studie (Rossell 1998) og Greenes metastudie (Rossell og Kuder 2005). Hun mener ikke, at Thomas og Colliers studie kan bruges til noget pga. problemer med metodologien som nævnt ovenfor, og hun går i rette med Greenes måde at udregne effekten af modersmålsundervisning på og kommer via egne beregninger frem til, at der ikke kan påvises nogen effekt.

Rossell anbefaler 'structured immersion' som et alternativ; altså et program, hvor ikke-engelsksprogede elever får deres undervisning på engelsk, men med støtte og mulighed for at forklare begreber mv. på deres eget sprog. Hendes anbefaling bygger bl.a. på en lovændring foretaget i Californien (den såkaldte Proposition 227), der var rettet mod at indskrænke adgangen til modersmålsundervisning og indsluse ikke-engelsksprogede elever i standardprogrammer uden særundervisning efter et år (Rossell 2002). Loven er dog senere blevet ændret og generelt implementeret forskelligt, så der fremlægges ikke nogen data for, at lovforslaget skulle have ført til bedre resultater.¹²

Det skal imidlertid bemærkes, at hverken Rossell eller andre forskere, som er behandlet her, fremlægger data, der indikerer, at modersmålsundervisning er decideret skadeligt.

4.4 Canadiske erfaringer med 'French immersion'

På grund af sin status som et officielt tosproget land har Canada nogle særlige erfaringer med undervisning på flere sprog. Af særlig interesse her er det såkaldte 'French Immersion'-program, som har påkaldt sig en del opmærksomhed. 'French Immersion' er et program, hvor engelsksprogede elever undervises på fransk i alle andre fag end engelsk. Det skal understreges, at programmet eksisterer for engelsk-talende i såvel de overvejende fransktalende dele af landet som de overvejende engelsk-talende dele.

To publikationer (Trites og Tallowitz 2002; Statistics Canada 2004) peger på særdeles positive erfaringer med dette program. Eleverne lærer flydende fransk, de lærer engelsk på højere niveau end i de rene engelsk-klasser, og de klarer sig bedre i andre fag. En stor del af denne fordel kan forklares ved en anden elevsammensætning (flere piger og bedre socio-økonomisk baggrund), men der er stadig en signifikant forskel, når der korrigeres for dette (Statistics Canada 2004). Det kan dog ikke afvises, at der sker en betydelig selv-selektion, hvor det hovedsageligt er børn med et veludviklet engelsk, der kommer i 'French Immersion'-klasser. Der er ikke kontrolleret for denne forskel.

'French Immersion'-programmet fremhæves af bl.a. Rossell (Rossell og Kuder 2005) som et eksempel på, at 'immersion' virker – altså at en massiv konfrontation med andetsproget fører til gode resultater. Det skal dog nævnes, at 'French Immersion'-programmet indeholder modersmålsundervisning, idet eleverne får engelskundervisning. I de canadiske publikationer fremhæves, at de gode resultater fra 'French Immersion' bekræfter interdependens-hypotesen – altså at indlæring af to sprog samtidig styrker erhvervelsen af begge sprog.

12 Ma (2002) behandler også denne lov og når frem til, at der ikke er bevis for, at det 1-årige introduktionsprogram har hjulpet eleverne.

5. Hvad vi ved og ikke ved om modersmålsundervisning

Formålet med denne forsknings gennemgang har været at afdække dansk, skandinavisk og international forskning om modersmålsundervisnings betydning for tosprogede børns læring. Der er afdækket en betragtelig mængde litteratur om emnet, og der kan på den baggrund drages nogle generelle konklusioner. De konklusioner, vi mener at kunne drage på baggrund af gennemgangen, er beskrevet i den indledende sammenfatning.

Som det fremgår, er feltet præget af en manglende konsensus om resultaterne og en mangel på store, valide undersøgelser, hvis resultater er alment accepterede.

Både skeptikere (såsom Rossell) og tilhængere (såsom Slavin og Cheung) efterlyser bedre studier af effekten af modersmålsundervisning. Der er imidlertid en række grunde til, at det er vanskeligt at foretage store undersøgelser, der kan dokumentere en effekt:

- **Manglende kontrolgrupper.** En ofte fremført kritik er, at der mangler en kontrolgruppe at sætte op mod de elever, der har modtaget modersmålsundervisning. Fra et forskningssynspunkt ville et ideelt studie omfatte en tilfældig fordeling af elever i en eksperimentgruppe (der fik modersmålsundervisning) og en kontrolgruppe. Dette er imidlertid vanskeligt i en længere periode, da det kompromitterer forældres ret til at influere deres barns uddannelse.
- **Selektions-bias.** Idet det vanskeligt kan gennemføres en rendyrket undersøgelse med kontrolgruppe, forsøger flere forskere at kompensere for dette ved at sammenstille forskellige baggrundsvARIABLE (socio-økonomiske forhold) for dem, der har valgt modersmålsundervisning og dem, der ikke har. Dette vil imidlertid aldrig helt kunne udrydde den potentielle selektions-bias: At de elever, der modtager modersmålsundervisning, har nogle karakteristika, der adskiller dem fra dem, der ikke modtager det, f.eks. ved at være bogligt svagere eller stærkere.
- **Længden af interventionen.** De fleste større studier ser kun på modersmålsundervisning i et år. Det er imidlertid omdiskuteret, om dette er lang nok tid til, at det har en effekt.
- **Typen af modersmålsundervisning.** Som påvist er der især i USA mange forskellige typer af modersmålsundervisning. Store undersøgelser kan vanskeligt opfange denne diversitet, mens mindre studier kan vise effekten af et specifikt program, men resultaterne kan ikke nødvendigvis generaliseres.
- **Hvornår optræder effekten.** Flere undersøgelser fokuserer på effekten, mens eleverne modtager modersmålsundervisning eller umiddelbart efter modersmålsundervisningens ophør. Dette kan ikke påvise, om der er en effekt på længere sigt, f.eks. i gymnasiet.

Dette er blot nogle af de indbyggede problemer i undersøgelser af modersmålsundervisning, som medvirker til, at der fortsat ikke er enighed om emnet.

6. Bilag 1: Metodebilag

I dette afsnit uddybes den overordnede metodologi bag litteraturstudiet, herunder såvel litteraturstudiets overordnede design som den konkrete gennemførelse i de enkelte lande.

6.1 Udvalgelseskriterierne for det overordnede design

Litteraturstudiet er gennemført på baggrund af en række med Børne- og Ungdomsforvaltningen i Københavns Kommune fastlagte kriterier for studiets design. Disse kriterier har formet studiets indhold, og de vil på denne baggrund blive ekspliciteret i det følgende under punkterne: 1) Typer af litteratur, 2) Geografisk dækning, 3) Sprog og søgeord, 4) Aldersgrupper og 5) Udgivelsesår.

1. Typer af litteratur

Valg af type af litteratur er det mest afgørende for karakteren af undersøgelsen. Nærværende studie er i sit opdrag blevet fastslået til udelukkende at inddrage forskning forstået som litteratur, der opfylder følgende kriterier:

- a) Konklusioner baseret på empiriske fund.
- b) Analyser og dataindsamling gennemført ved brug af videnskabelige metoder.
- c) Litteratur med stor dækningsgrad, hvilket i Rambøll Managements optik betyder, at konklusionerne skal søge at være generaliserbare for mere end den enhed, som er blevet undersøgt.

I forhold til ovenstående er hver publikation blevet udvalgt på baggrund af ovenstående kriterier og efterfølgende resumeret, således at der er blevet redegjort for publikationens konklusioner og eventuelle anbefalinger, publikationens metodiske grundlag og herunder det empiriske materiales volumen samt for generaliserbarheden af de i publikationen beskrevne resultater og konklusioner. Endvidere er hver publikation beskrevet i forhold til publikationens metadata (forfatter, titel, årstal, forlag), og typen af publikationsinstitution er ligeledes defineret i forhold til følgende klassificeringer 1) Universiteter/Offentlige vidensinstitutioner, 2) Videnscentre, 3) Sektorforskningsinstitutioner og 4) Tænketanke.

Inden for gruppen af litteratur, der opfylder kriterierne, er der imidlertid en række undergrupper, som også er blevet inkluderet i undersøgelsen:

- a) Videnskabelige rapporter fra offentlige forskningsinstitutioner.
- b) Videnskabelige rapporter fra ministerier.
- c) Videnskabelige rapporter fra private forskningsinstitutioner og tænketanke.
- d) Videnskabelige artikler fra udvalgte tidsskrifter.
- e) Videnskabelige artikler fra offentlige forskningsdatabaser.
- f) Monografier - er typisk ikke genstand for samme peer review, men der kan prioriteres bøger udgivet på videnskabelige forlag eller i videnskabelige serier.

På baggrund af et ønske fra Børne- og Ungdomsudvalget har Københavns Kommune ønsket, at undersøgelsen yderligere specifikt beskriver følgende publikationer efter samme standarder som resten af de fundne publikationer:

- *School Effectiveness for Language Minority Students*, Wayne P. Thomas and Virginia Collier, George Mason University, senest tilgængelige udgave
- *Virker Velfærden – et debatoplæg om evidens og velfærd*, Notat 1: Introduktion til evidensbegrebet, Huset Mandag Morgen, 2004
- *Explaining Student Performance*, Jens Henrik Haahr, 2005, Teknologisk Institut

I denne sammenhæng er det yderligere nævneværdigt, at relevant litteratur også er fundet gennem en 'snebold-effekt', hvor gennemlæsning af litteratur har peget på anden relevant litteratur, der på denne baggrund er inddraget i undersøgelsen. Et konkret eksempel er her Mandag Morgens artikel, der har peget på relevante publikationer, der således er indgået i undersøgelsen.

2. Geografisk dækning

Hvad angår den geografiske dækning, afdækker studiet forskning, der omhandler modersmålsundervisning i Danmark, Norge, Sverige, USA og Canada.

3. Sprog og søgeord

På baggrund af den geografiske dækning er der i studiet blevet søgt på litteratur på dansk, norsk, svensk og engelsk. Fransksproget litteratur fra Canada er således ikke medtaget.

For at sikre en så bred og udtømmende søgning som muligt er der blevet søgt på flere parallelle begreber, således at risikoen for at overse relevante publikationer er minimeret. Konkret er der søgt på følgende søgeord på de fire sprog i undersøgelsen:

Dansk	Engelsk	Norsk	Svensk
Modersmålsundervisning	Mother-tongue / native tongue teaching	Morsmålsundervisning / morsmålsopplæring	Modersmålsundervisning / Hemspråksundervisning
Sprogtilegnelse, modersmålsundervisning	language instruction / language teaching, Mother-tongue / native tongue teaching	Språkopplæring, morsmålsundervisning	Språkundervisning, modersmålsundervisning
Andetsprogsundervisning, modersmålsundervisning	bilingual education, Mother-tongue / native tongue teaching	Andrespråksundervisning, morsmålsundervisning	Andraspråksundervisning, modersmålsundervisning
Fremmedsprogsundervisning, modersmålsundervisning	Multilingual education, Mother-tongue / native tongue teaching	Fremmedspråksundervisning, morsmålsundervisning / morsmålsopplæring	Undervisning i andra (främmande) språk - modersmålsundervisning
Andetsprog, modersmålsundervisning	Bilingualism, Mother-tongue / native tongue teaching	Tospråklighed, morsmålsundervisning / tospråklig fagopplæring, morsmålsopplæring	Andraspråk, modersmålsundervisning
Tosprogede, grundskolen	Bilingualism, elementary school	Tospråklige minoriteter, grunnskolen / grunnopplæringen Minoritetsspråklige elever	Tvåspråklighet, grundskolan
Tosprogede, folkeskolen	Bilingualism, primary school	Tospråklighet, videregående opplæring	
Undervisning, tosprogede	Education, bilingualism	Undervisning, tospråklige minoriteter	Undervisning, tvåspråklighet
Modersmålsundervisning, effekt	Mother-tongue teaching, effect / native tongue teaching, effect	Morsmålsundervisning / morsmålsopplæring, effekt	Modersmålsundervisning, effekt
Modersmålsundervisning, forskning	Mother-tongue teaching, research / native tongue teaching, research	Morsmålsundervisning / morsmålsopplæring, forskning	Modersmålsundervisning, forskning
Modersmålsundervisning, evaluering	Mother-tongue teaching, evaluation / native tongue teaching, evaluation	Morsmålsundervisning / morsmålsopplæring, evaluering	Modersmålsundervisning, utvärdering
Sprogundervisning, modersmålsundervisning	Intercultural education / teaching, Mother-tongue teaching / native tongue teaching	Språkundervisning, morsmålsundervisning / morsmålsopplæring	Språkundervisning, modersmålsundervisning
Dansksproglig kompetence, modersmål		Norskspråklig kompetanse, Morsmålsundervisning / morsmålsopplæring	Svenskspråklig kompetens, modersmål
Dansk som andet sprog, modersmålsundervisning		Norsk som andrespråk, morsmålsundervisning / morsmålsopplæring	Svenska som andraspråk, modersmålsundervisning
Interkulturel pædagogik, modersmålsundervisning		Interkulturell pedagogikk, morsmålsundervisning / morsmålsopplæring	Interkulturell pedagogik, modersmålsundervisning

4. Aldersgruppe

Undersøgelsen omfatter børn på alderstrin, der svarer til den danske folkeskole. Altså er undersøgelser, der omfatter børnehave (pre-school) og gymnasieniveau, ikke blevet inddraget.

5. Udgivelsesår

Afgrænsning i forhold til udgivelsesår er vigtig for at begrænse mængden af litteratur. I overensstemmelse med Børne- og Ungdomsudvalget, Københavns Kommune, er følgende differentierede afgrænsning blevet fastsat:

- I Danmark ses der på litteratur 20 år tilbage (fra 1987)
- I Norge og Sverige ses der på litteratur 10 år tilbage (fra 1997)
- I USA og Canada ses der kun på litteratur fem år tilbage

I alle tilfælde er der foretaget undtagelser, hvis der eksisterer undersøgelser af ældre dato, der ofte refereres til i den nyere litteratur, og som på denne baggrund vurderes at være af relevans for nærværende undersøgelse.

6.2 Søgning i Danmark

I forhold til søgningen efter danske undersøgelser er der søgt i såvel udvalgte tidsskrifter som på hjemmesiderne af udvalgte forskningsinstitutioner, ministerier og i udvalgte databaser.

I forhold til førstnævnte er følgende danske tidsskrifter blevet gennemset i undersøgelsen:

- Sprog og integration
- Nordisk Pedagogik
- Dansk Pædagogisk Tidsskrift

Hvad angår videnskabelige rapporter fra offentlige forskningsinstitutioner, har Rambøll Management valgt følgende institutioner ud, der er indgået i litteratursøgningen:

- DPU: Danmarks Pædagogiske Universitet
- EVA: Danmarks Evalueringsinstitut
- SFI: Socialforskningsinstituttet
- AKF: Anvendt Kommunalforskning
- UC2: Videnscenter for tosprogethed og interkulturalitet
- VIFIN: Videnscenter for Integration
- AMID: Academy for Migration Studies in Denmark
- JCVU: Jysk Center for Videregående Uddannelse

Hvad angår videnskabelige rapporter fra ministerier er publikationerne på Undervisningsministeriets og Integrationsministeriets hjemmesider i Danmark blevet gennemgået og inddraget hvis relevant.

Endvidere er der i følgende databaser blevet søgt på relevante publikationer:

- Københavnske Biblioteker
- Bibliotek.dk
- Danmarks pædagogiske bibliotek
- REX

6.3 Søgning i Skandinavien

I forhold til søgningen efter norske og svenske undersøgelser er der blevet søgt i de danske biblioteksdata-baser som beskrevet ovenfor, både hvad angår de svenske og norske søgeord.

Derudover er der søgt på hjemmesiderne af udvalgte forskningsinstitutioner, ministerier og i udvalgte databaser.

Hvad angår de norske publikationer er Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Hedemark og databaserne her indgået i undersøgelsen. Ligeledes er websiderne fra de norske myndigheder 'Utdanningsdirektoratet' og 'Kunnskapsdepartementet' blevet gennemgået, og relevante publikationer herfra er indgået i studiet.

Hvad angår de svenske undersøgelser, er den svenske skolemyndigheds net-side blevet brugt som indgang til at søge på publikationer, da der her findes link til forskningsinstitutioner i Sverige.

6.4 Søgning i Nordamerika

I forhold til søgningen efter nordamerikanske publikationer er der ligeledes her blevet søgt på de engelske søgeord i de danske biblioteksdata-baser. Endvidere er der blevet foretaget systematiske søgninger på udvalgte institutioner og databaser:

- Center for Research on Education, Diversity and Excellence (CREDE)
- Education Resources Information Center (ERIC).
- Bilingual Research Journal
- Department of Education (USA)
- Council of Ministers of Education (Canada)
- American Enterprise Institute
- Brookings Institution
- The Heritage Foundation

Bilag 2: Liste over gennemlæste publikationer

Rambøll Management har gennemlæst en lang række studier, metastudier samt øvrige publikationer. Disse er blevet screenet for relevans. Er publikationerne irrelevante, fremgår begrundelsen for dette nedenfor.

Land / Titel	Udgiver / Forfatter(e)	Relevans
Danmark		
Modersmålsundervisning PISA	AKF	Relevant
AMID Working Paper Series 23/2002. Betydningen af sprog, tosprogethed og sprogligt bårne kulturformer for integrationsprocesserne ¹	AMID	Irrelevant - Gengiver eksisterende forskning
AMID Working Paper Series 25/2002 Skolen – En nøgle til integration af etniske minoritetsbørn?	AMID	Irrelevant - Gengiver eksisterende forskning
AMID Working Paper Series 26/2002 Etniske minoritetsbørns skolepræstationer og danskundskaber – Konklusioner og perspektiver fra tre forskningsrapporter på i alt 800 sider ¹	AMID	Relevant
Det handler om mere end retstavning. - Evaluering af dansk som andetsprog i de frie grundskoler	Rambøll Management	Irrelevant. Beskriver ikke effekt af modersmål, men berører dog emnet
Evaluering af sprogstimuleringsindsatsen for tosprogede småbørn - folkeskolelovens §4a	Rambøll Management	Irrelevant - Omhandler ikke modersmål – småbørn
Børn med anden etnisk baggrund end dansk ved skolestart.	SFI	Relevant
Evaluering af dansk som andetsprog i folkeskolen	UC2 2004	Irrelevant - Omhandler ikke modersmål direkte
Natur/Teknik og tosprogede elever	UC2	Irrelevant – ikke forskning
...kun løs er al fremmed tale? Modersmålsundervisning i gymnasiet i en række europæiske lande	Undervisningsministeriet	Irrelevant - Omhandler ikke undervisning af tosprogede
Explaining Student Performance. Evidence from the international PISA, TIMSS and PIRLS surveys	Dansk teknologisk institut	Relevant - Udvalgt af Kbh. Kom
Modersmålsforskere i politisk minefelt	Danmarks Pædagogisk Universitet 2002	Relevant - Udvalgt af Kbh. Kom
Usikker viden om undervisning af tosprogede	Huset Mandag Morgen A/S 2005	Relevant - Udvalgt af Kbh. Kom
Virker Velfærden – Et debatoplæg om evidens og velfærd, Notat 1: Introduktion til evidensbegrebet.	Huset Mandag Morgen A/S 2004	Relevant - Udvalgt af Kbh. Kom
Veje til dansk - Forskning i sprog og sprogtilegnelse	Anne Hølem, Aster Glahn og Hanne Ruus	Relevant
Det bedste Københavns Kommune har foretaget sig hidtil	Jørgen Gimbel, Anne Holmen og J. Normann Jørgensen	Relevant
Læseundervisning i klasser med tosprogede elever	Danmarks Pædagogisk Universitet. Jørgen Christian Nielsen og Claus Holst	Irrelevant - Omhandler undervisningen/undervisningsformen
Tosprogede elevers danskundskaber på folkeskolens ældste klasse	Danmarks Pædagogisk Universitet. Jørgen Christian Nielsen	Relevant
Tosprogede elevers sprog og læsning på deres første -og andetsprog	Danmarks Pædagogisk Universitet. Jørgen Christian Nielsen	Relevant
A comparative language policy analysis of minority mother tongue education in Denmark and Sweden	Hegelund, Lone	Irrelevant - Alene politisk sammenligning
Det er conversation	Anne Holmen & J.N. Jørgensen	Irrelevant - Kun sproglige analyser
The development of successive bilingualism in school-age children	Jørgensen & Holmen	Irrelevant – Pædagogisk udviklingsteori
Interkulturel pædagogik	Horst et al	Irrelevant - Ikke research
Modersmålsundervisning på norsk, dans og svensk	Bodil Nielsen	Irrelevant - Omhandler inte-

		gration af de skandinaviske sprog
Undervisningsministeriets integrationsprojekt	PLS	Relevant
Sverige		
Med sproglige minoriteter i klassen	Elisabeth Sejl, Else Ryen og Inger Lindeberg	Irrelevant - Om pædagogiske udfordringer i læring af andetsprog
Varför modersmålsundervisning	Högskolan Kristianstad 2006	Irrelevant - Eksamensopgave . Opfylder ikke kriterierne for videnskabeligt niveau
Språk, interaktion och lärande i mångfaldens skola	INGER GRÖNING 2006	Irrelevant - Studier af læring af grupper af blandede børn
Flera språk – fler möjligheter	Skoleverket	Relevant
Sveriges nationale minoriteter	Skoleverket	Irrelevant - Narrativer om minoriteter
Svenska som andraspråk och andre språk	Gunnar Tingbjörn	Relevant
Minoritets elever og sprokkopplæring	Engen, Thor Ola	Relevant
Språk - och kunskabsutveckling i Stockholms stad	Kompetencefonden 2006	Relevant
Tvåspråkighet med förhinder	Hyltenstam, Kenneth	Relevant
På tal om hemspråk	Anders Lange	Irrelevant. Opfølgning på analyse fra 1992/1992, men delen omhandler ikke MU
Under one roof	Judith Narrowe	Relevant
Att läsa och skriva	Skoleverket	Relevant
De nationella minoriteternas utbildningssituation	Skoleverket	Irrelevant - Afdækker kommunale tilbud til minoriteter
Norge		
Norskfaget i det fleirkulturelle samfunnet - delrapport	Utdannings- og forskningsdepartementet	Irrelevant - Omhandler alene norsk som andetsprog
Evaluering av praktiseringen av norsk som andrespråk for sproglige minoriteter i grunnskolen	Rambøll Management	Relevant
Morsmålsundervisning som integregerende tiltak	Klippersund, Britt Karin	Relevant
Integrating imigrant children into School in Europe	Kunnskapsdepartementet	Irrelevant, EU kortlægning af lovgivning og praksis på undervisning af minoriteter
Virkinger av tilpasset sprokkopplæring	Anders Bakken	Relevant
Morsmålsundervisning og skoleprestasjoner	Anders Bakken	Relevant
Ved nøløyen	Høgskolan i Hedmark	Relevant
USA		
The evaluation of bilingual education	Educational Researcer	Irrelevant - For gammel
Effects of two tutoring Programs of the English reading development of Spanish-Emglish bilingual students	The Elemenatary School Journal 2004	Irrelevant - Handler om engelsk-undervisning for tosprogede, ikke modersmålsundervisning
Educating Language Minority Children	Diane August & Kanji Hakuta	Irrelevant - For gammel
School effectiveness for language minority students	Thomas og Collier	Relevant
Biligual and ESL classrooms; teaching in multicultural contexts	Thomas og Collier	Irrelevant
Impact of two-way bilingual elementary programs on students' attitude towards schools	Center for research on education, diversity and excellence: Kathryn Lindholm-Leary & Gaciela Borsato	Irrelevant - For gammel
A National Study of School Effectiveness for Language Minority	Thomas og Collier	Relevant

Students' Long-Term Academic Achievement		
Effects of a two way bilingual program on literacy development of students in kindergarden & first grade	Florida International university	Relevant
Becoming Bilingual in the Amigos Two-Way Immersion Program	CREDE	Irrelevant - For gammel
What research has to say about reading instruction	S. Jay Samuels & Allan E Farstruå	Relevant
Improving schooling for language minority children	National Research Council	Irrelevant - Indeholder ikke selvstændig research eller konklusioner på eksisterende forskning
Contemporary perspectives on language policy and literacy instruction in early childhood education	Saracho, Olivia & Spodek, Bernard	Irrelevant - Indeholder ikke relevant forskning
Teaching the mother tongue in a multicultural Europe	Tulasiewicz, Witold & Adams, Anthony	Irrelevant - Omhandler ikke de relevante lande
Bilingual education	Garcia, Ofelia & Baker, Colin	Irrelevant - Indeholder ikke relevant forskning
The Impact of Bilingual Education and English as a Second Language Programs on Acquisition of the New York State Learning Standards.	DeMauro, Gerald E	Relevant
Education and Immigrant Integration in the United States and Canada	Strum, Philippa, Ed.; Biette, David, Ed.	Irrelevant - 'Conference proceedings', ikke forskning
The Texas Successful Schools Study: Quality Education for Limited English Proficient Students		Irrelevant - For gammel
Bilingual Cooperative Integrated Reading and Composition. What Works Clearinghouse Intervention Report	What Works Clearinghouse	Irrelevant - Sammenligner ikke MU-program med ikke-MU program
The Foundations and Current Impact of California's Proposition 227	Purcell, John	Irrelevant - Evaluerer ikke virkningen
What Works for the Children? What We Know and Don't Know about Bilingual Education	Ma, Jacinta	Relevant
Native Language Immersion	Reyhner, Jon (2003)	Irrelevant - Ikke forskning og omhandler 'oprindelige sprog'
Effective Approaches to Teaching Young Mexican Immigrant Children	de Atilas, Julia Reguero; Alexsaht-Snyder, Martha	Irrelevant - Handler om undervisningsmetoder, ikke specifikt om MU
All Children Can Learn...To Speak English	Salinas, Roselia A.	Irrelevant - Ikke forskning
Girls, Educational Equity and Mother Tongue-Based Teaching	Benson, Carol	Irrelevant - Er 'opinion paper' ikke forskning
The "Poor Quality" of Bilingual Education Research: Compared to What?	McQuillan, Jeff	Irrelevant - For gammel
A Three Year Evaluation Study of a Bilingual Curriculum Program for Limited English Proficient Hispanic Preschoolers in Head Start	Saenz, Adam L.; Garza, Sylvia; Ochoa, Salvador Hector; Leyva, Collette; Ramirez, Eleazar; Carter, Nell; Rice, Mike; Minness, Anne	Irrelevant - For gammel
Effective Reading Programs for English Language Learners - A Best-Evidence Synthesis	Slavin, Robert E.; Cheung, Alan	Relevant
Effects of Two-Way Bilingual Education on the Literacy Development of Students in Kindergarten and the First Grade	Lopez, Maria G.; Tashakkori, Abbas	Relevant
What Is Valuable and Contributes to Success in Bilingual Education Programs	Montecel, Maria Robledo; Cortez, Josie D.; Cortez, Albert	Irrelevant - Udtaler sig ikke om effekt af MU
Educational Outcomes and Opportunities for English Language Learners	Rumberger, Russell W.	Irrelevant - For gammel
Dismantling Bilingual Education Implementing English Immersion: The California Initiative.	Rossell, Christine H.	Relevant ²⁰

Characteristics of Selected Multilingual Education Programs from around the World: A Review of the Literature	Lopez, Jimmy	Irrelevant - Ikke udvalgte lande
Bilingual Education: The Problem of Ambiguity and Poor Professional Development	Pena, Griselda	Irrelevant - Omhandler kun terminologi og lærernes viden om MU
A Note on Greene's A Meta-Analysis of the Effectiveness of Bilingual Education	by Stephen D. Krashen	Irrelevant - Ikke en egentlig artikel, blot en note
A Meta-Analysis of the Effectiveness of Bilingual Education	Jay P. Greene	Relevant
BEST EVIDENCE: Research Foundations of the Bilingual Education Act	James Crawford	Irrelevant - For gammel
Mystery on the Bilingual Express: A Critique of the Thomas and Collier Study	Christine H. Rossell	Relevant
Rossell and Baker: Their Case for the Effectiveness of Bilingual Education	Jim Cummins	Irrelevant - For gammel
What works	Stephen Krashen & Grace McField	Relevant
Meta-Murky: A Rebuttal to Recent Meta-Analyses of Bilingual Education	Christine H. Rossell and Julia Kuder	Relevant
Canada		
Tosprogede børns modersmål: Hvad er vigtigt i deres uddannelse?	Jim Cummins	Relevant
Language, Power and Pedagogy	Jim Cummins	Relevant
Report of Current Research on the Effect of the Second Language Learning on First Language Literacy Skills	Monique BournotTrites, Ph.D. and Ulrike Tallowitz, M.A.	Relevant
Minority language school systems: A profile of students, schools and communities	Education Quarterly Review	Relevant

Bilag 3: Resumeer af gennemlæste publikationer

Danske publikationer

Metadata	
Titel	Modersmålsforskere i politisk minefelt
Forfatter	Thomas Bjerg
Årstal	2002
Forlag	Danmarks Pædagogisk Universitet
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Universitet; Dansk offentlig forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	Artiklen indeholder interview med seniorforsker Jørgen Christian Nielsen, Institut for pædagogisk psykologi (DPU) og professor Anne Holmen, Institutleder på Institut for pædagogisk antropologi (DPU).
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Med afsæt i interviewene diskuteres effekten af modersmålsundervisning. Dette gøres med henvisning til Jørgen Christian Niensens (DPI's) undersøgelse af sammenhængen mellem modersmålsundervisning og hvor godt tosprogede læser og skriver dansk; en undersøgelse der ifølge Jørgen Christian Nielsen endte ud med, at DPI ikke generelt kunne påvise, at elever der havde fået modersmålsundervisning havde bedre danskundskaber
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Publikationen hviler ikke på en selvstændig undersøgelse
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Generaliserbarheden af DPI's undersøgelse diskuteres: <ul style="list-style-type: none"> Jørgen Christian Nielsen udtaler, at DPI ikke generelt kunne påvise, at elever der havde fået modersmålsundervisning havde bedre danskundskaber. Derfor stillede J.C. Nielsen spørgsmålstegn ved modersmålsundervisningens uomtvistelighed. Modsat kritiserer Anne Holmen DPI på følgende områder, der ifølge hende sår tvivl om generaliserbarheden af undersøgelsen: a) Hun kritiserer undersøgelsen for ensidigt at have set på elevernes læsning og skriftlige fremstilling, uden at undersøge elevernes talesprog samt b) ikke at foku-

	sere på modersmålsundervisningens kvalitet, men kun på om eleverne deltog i modersmåls-undervisning.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	<p>Ud over ovenfor nævnte viste DPI's undersøgelse ifølge artiklen følgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At læseundervisningen i dansk ikke tog tilstrækkeligt hensyn til de tosprogede elevers forudsætninger, og at mange tosprogede elever var utilfredse med deres danskundskaber • At eleverne skulle have modersmålsundervisning i mindst to år, for at det kunne smitte af
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	<p>På baggrund af DPI's resultater foreslog DPI ifølge artiklen følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At dansklærerne skal blive bedre til at vurdere de tosprogede elever og sætte sig ind i deres sproglige baggrund. • At modersmålsundervisning skal gøres obligatorisk for en lille gruppe tosprogede, der er meget svage i deres modersmål, da dette vil gøre dem bedre til dansk
Andet	

Metadata	
Titel	Usikker viden om undervisning af tosprogede
Forfatter	Poul Anders Pedersen, Anders Hede & Morten Felding
Årstal	2005
Forlag	Huset Mandag Morgen A/S
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Tænketank; Nyhedernes Tænketank Mandag Morgen
Særlige bemærkninger om publikationen	Publikationen hviler ikke på en selvstændig empirisk undersøgelse, men behandler eksisterende undersøgelser
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen behandler eksisterende undersøgelser om modersmålsundervisning
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	For at undersøge om modersmålsundervisning skulle have en positiv effekt, har Ugebrevet Mandag Morgen gennemgået de to amerikanske hovedværker af Thomas og Collier: <i>School Effectiveness for Language Minority Students</i> & <i>National Study of School Effectiveness for Language Minority Students Long-Term Academic Achievement</i> . Analysen bygger dels på en tekstnær gennemgang af de to studier fra 1997 og 2002 og dels på andre studier inden for modersmålsundervisning
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Artiklen søger at tage generaliserbarheden af Thomas og Colliers to amerikanske hovedværker op til diskussion.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	På baggrund af Ugebrevet Mandag Morgens analyse fremhæves følgende konklusioner i artiklen: <ul style="list-style-type: none"> • Sammenligningen med andre studier og metastudier er tankevækkende. For eksempel når Thomas og Collier frem til, at tosprogede elever, der modtager en bestemt form for modersmålsundervisning, opnår bedre resultater end ikke-tosprogede. Ingen anden forskning på området kommer i nærheden af dette. De mest positive resultater viser, at en tilsvarende undervisningsindsats for tosprogede højst kan "lukke" ca. 20% af hullet op til det gennemsnitlige præstationsniveau for ikke-tosprogede elever. • Ugebrevets research viser endvidere, at der er en fundamental mangel på

	<p>gennemsigtighed i forhold til de data, der ligger til grund for Thomas & Colliers konklusioner. Eksempelvis kan man ikke gennemskue, hvilke undervisnings-programmer der er tale om, det er uklart, om der korrigeres for sociale baggrundsvariable, og der er ingen kontrolgruppe. Endvidere generaliseres der ud fra de bedste programmer.</p>
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Virker Velfærden – et debatoplæg om evidens og velfærd, Notat 1: Introduktion til evidensbegrebet.
Forfatter	Debatoplægget er forfattet af projektleder Anders Hede; Huset Mandag Morgen
Årstal	2004
Forlag	Huset Mandag Morgen A/S
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Tænketank; Mandag Morgen Nyhedernes Tænketank
Særlige bemærkninger om publikationen	Publikationen hviler ikke på en selvstændig empirisk undersøgelse
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen giver konkrete eksempler på evidensbaseret viden. Formålet er at illustrere såvel muligheder som begrænsninger i den for tiden eksisterende evidens. Et eksempel er her modersmålsundervisning
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Mandag Morgen gennemgår kortfattet emneområdet modersmålsundervisning og de eksisterende undersøgelser på området ved at vurdere undersøgelsesernes metodiske kriterier efter evidensstigen. De enkelte undersøgelser behandles ikke særskilt men kommenteres generelt.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	I publikationen fremgår følgende centrale pointer og konklusioner vedrørende modersmålsundervisning: <ul style="list-style-type: none"> • Indledningsvis fremgår det, at der er tale om et tilsyneladende veludforsket område med mange hundreder af undersøgelser, der hovedsageligt viser, at der er positiv effekt af modersmålsundervisning. • Begynder man at stramme de metodiske kriterier efter evidensstigen, falder antallet af undersøgelser imidlertid dramatisk. Der vurderes her kun at eksistere 11 undersøgelser, hvilke alle er amerikanske og ser på undervisning i spansk og engelsk. De viser, at modersmålsundervisning har en lille positiv effekt. I runde tal kan modersmålsundervisning lukke 20 % af forskellen mellem minoritets- og majoritetslever i at læse og skrive engelsk, mens der ikke er nogen nævneværdig eller sikker effekt i matematik.

	På denne baggrund fremhæver Mandag Morgen konkluderende, at: "Modersmålsundervisning tilsyneladende hverken er en katastrofe eller et columbusæg, men i bedste fald et moderat effektivt redskab, der formentlig afhænger ganske meget af, om der er kvalificerede lokale lærerkræfter."
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Perspektiverende afsluttes publikationen med følgende anbefaling: <ul style="list-style-type: none"> • Der er stærke sprogudviklingsmæssige (Pinker, 1995) og anekdotiske grunde til at tro, at indsatsen for at sikre tosprogede elever ikke skal begynde i folkeskolen, men langt tidligere, nemlig i vuggestuer, dagpleje og børnehaver.
Andet	

Metadata	
Titel	Tosprogede elevers sprog og læsning på deres første- og andetsprog – En undersøgelse af tyrkisksprogede elever
Forfatter	Jørgen Christian Nielsen
Årstal	1998
Forlag	Danmarks Pædagogiske Institut
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Universitet; Dansk offentlig forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen belyser forholdet mellem elevers modersmålskompetence og deres danskundskaber. I denne forbindelse rejses blandt andet spørgsmålet: "Hvordan er forholdet mellem tosprogede elevers modersmålsundskaber og deres danskundskaber - med særligt henblik på sprog og læsning?"
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Undersøgelsen omfatter tyrkisksprogede elever fordelt på 10 skoler og i alt 23 klasser, der ud fra deres resultat i læseprøver er blevet matchet med et tilsvarende antal danske elever. I alt indgår 46 elevpar i undersøgelsen, der alle er på folkeskolens mellemste trin; 5.-6. klassestrin. 42 af de tyrkisksprogede elever har deltaget i eller deltager i modersmålsundervisning.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	<p>I relation til de tosprogede elevers modersmålsundskaber er elevernes ordforråd blevet vurderet med udgangspunkt i danske ordkendskabs- og ordforrådsprøver. Der er her tale om et specifikt udsnit af ordforrådet; ordstof fra skolens orienteringsundervisning. I forhold til dette fremtrækkes følgende konklusioner i publikationen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gennemgående kan eleverne præstere flere ord på dansk end på tyrkisk • Hverken de gode eller de svage læsere klarer de specifikke sproglige prøver særlig godt. De mangler faglige begreber på deres modersmål • Der er en svag tendens i retning af, at de gode læsere kan flere ord på deres modersmål • Det samlede billede er, at de tyrkiske elever, der er gode til at læse på dansk, også er de bedste på tyrkisk.

	<p>Ovenstående uddybes med følgende forhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der er godt belæg for hypotesen om indbyrdes sammenhæng mellem færdigheder på første- og andetsprog. Elever med sikker sproglig forståelse, sikker ordafkodningsfærdighed og/eller sikker læseforståelse på tyrkisk har overvejende også sikker sproglig forståelse, sikker ordafkodningsfærdighed og/eller sikker læseforståelse på dansk. Gruppen af elever, der læser bedst på dansk, har bedre sproglig sikkerhed på tyrkisk og er bedre til at læse på tyrkisk end gruppen af elever, der læser dårligst på dansk. <p>I denne sammenhæng er der kigget indgående på, om sammenhængen er direkte eller indirekte. Der viser sig her følgende for de tyrkiske elever:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sammenhængen mellem god sproglig forståelse og god læseforståelse på dansk er ikke afhængig af, om der er en sammenhæng mellem god sproglig forståelse og god læseforståelse på tyrkisk. Med andre ord er sammenhængen mellem sproglig forståelse og læseforståelse på dansk skabt inden for det danske sprog. Det vil sige at sammenhængen mellem sproglig forståelse og læseforståelse på tyrkisk er betinget af dansk sprog og dansk læsning. <p>I relation til modersmålsundervisningen fremhæves det endvidere, at længere varighed af de tyrkiske elevers deltagelse i modersmålsundervisning ikke giver sig klare udslag i elevernes modersmålskompetencer, men at elever med flere års modersmålsundervisning i tyrkisk klarer sig bedre i læsning på dansk.</p>
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	Publikationen peger på nødvendigheden af at medtænke den kvalitet og de vilkår, under hvilke undervisning og læring finder sted. Dette er ikke indgået som selvstændigt analysemoment i publikationen

Metadata	
Titel	Tosprogede elevers danskkundskaber på folkeskolens ældste klassetrin
Forfatter	Jørgen Christian Nielsen
Årstal	1997
Forlag	Danmarks Pædagogiske Institut
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Dansk offentlig forskningsinstitution; Universitet
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen undersøger blandt andet, om der kan påvises bedre danskkundskaber hos elever, der har deltaget i modersmålsundervisning. I forlængelse heraf behandler publikationen også, hvor lang tid eleverne har deltaget i modersmålsundervisning.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Undersøgelsens resultater hviler på et grundlag af 2899 elevbesvarelser; heraf 2064 dansksprogede og 835 tosprogede elever. Eleverne er indsamlet fra 163 klasser fordelt på 57 skoler i hele Danmark.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Samlet både for analysen af 8. og 9. klasse i forhold til spørgsmålet om påvisning af bedre danskkundskaber hos tosprogede elever, der har deltaget i modersmålsundervisning, gør følgende sig gældende: Ved en sondring mellem deltagelse og ikke-deltagelse kan der på 8. klassetrin ikke påvises bedre færdigheder i faglig læsning hos elever, der har deltaget i modersmålsundervisningen, mens der på 9. klassetrin godt kan påvises selv samme sammenhæng mellem bedre færdigheder i faglig læsning og deltagelse i modersmålsundervisning. Således kan der ikke generelt påvises en signifikant sammenhæng mellem deltagelse i modersmålsundervisning og bedre danskkundskaber.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	Det kan på begge klassetrin påvises, at varigheden af elevernes ophold i Danmark har betydning for elevernes danskkundskaber

Metadata	
Titel	Det bedste Københavns Kommune har foretaget sig hidtil
Forfatter	Jørgen Gimbel, Anne Holmen & J. Normann Jørgensen
Årstal	2000
Forlag	Danmarks Lærerhøjskole
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Dansk offentlig forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	<p>Publikationen indeholder en beskrivelse og evaluering af sproggruppeforsøg i Københavns Kommunes Skolevæsen 1996-99.</p> <p>Sproggruppeforsøget indebar en gennemførelse af et treårigt undervisningsforsøg med gruppevis integration af sprogligt homogene elevgrupper. Dette undervisningsforsøg blev tilbudt tosprogede elever, der kom fra hjem, hvor barnets modersmål var et mindretalssprog. Undervisningen i en sproggruppe skulle delvis foregå på dette mindretalssprog og ud over den danske børnehaveklasseleder og klasselærer, skulle der til forsøgsklasserne også knyttes en tosproget lærer med samme modersmål som sproggruppen. Til forsøget hører endvidere, at halvdelen af klassegruppen skulle bestå af elever med samme tosprogede baggrund. Resten af eleverne skulle være danske og tosprogede elever fra andre sproggrupper.</p> <p>Forsøget blev igangsat i skoleåret 1996-97, hvor der blev etableret fem børnehaveklasser med sproggrupper på fire skoler. De dækker sprogene arabisk, albansk, tyrkisk og urdu.</p>
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	I forhold til konkret at vurdere elevernes sproglige udvikling bygger evalueringen på receptive sprogprøver. Grundet økonomiske årsager og blandt andet grundet stor til- og fraflytning indgår der kun 10 elever af 17 børn fra to børnehaveklasser (arabisktalende sproggrupper), som der også er taget prøver fra i 2. klasse. I evalueringen indgår endvidere en kontrolgruppe fra en anden skole i København.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Evalueringen af sproggruppeforsøget skal i dets opdrag indeholde en vurdering af forsøgets overførselsværdi til andre skoler i kom-

	munen.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	<p>Resultaterne fra sprogprøverne viser, at sproggruppebørnene begyndte i børnehaveklassen med en høj grad af beherskelse af arabisk og med en vis grad af beherskelse af dansk. I løbet af indskolingen sker en tydelig udvikling af børnenes danske sprogforståelse. De arabisktalende børns danskforståelse ligger dog signifikant under det tilsvarende for jævnaldrende børn med dansk som modersmål. Sproggruppeeleverne ligger imidlertid over kontrolgruppens tosprogede elever med hensyn til dansk.</p> <p>Konkluderende fremhæves det således, at undersøgelsen giver grund til at tro, at sproggruppemodellen giver de tosprogede elever bedre vilkår for at udvikle de to sprog, end de ellers ville have haft.</p>
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	På baggrund af resultaterne anbefales det overordnet, at sproggruppestrukturen indarbejdes i kommunens plan for undervisningen af tosprogede elever. Herunder anbefales det blandt andet helt konkret, at modersmålsundervisning indføres i børnehaveklassen
Andet	

Metadata	
Titel	Explaining Student Performance. Evidence from the international PISA, TIMSS and PIRLS surveys
Forfatter	Jens Henrik Haahr
Årstal	2005
Forlag	Dansk Teknologisk Institut
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Dansk offentlig forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	Publikationen hviler ikke på en selvstændig undersøgelse, men analyserer resultaterne fra tre internationale surveys: PISA, TIMSS og PIRLS
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen omhandler perifert tosproget undervisning samt modersmålsundervisning
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Publikationen analyserer resultaterne fra tre internationale surveys: PISA, TIMSS og PIRLS
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen behandler Danmark set under et og sammenlignet med de europæiske lande.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Der peges i publikationen på, at der i Danmark samt Belgien, Tyskland, Østrig, Holland og Frankrig eksisterer store forskelle i de akademiske resultater mellem elever, der har det pågældende lands sprog som modersmål og elever med et andetsprog som modersmål. Det anføres i publikationen, at der er solid evidence på området omkring modersmålsundervisning; dette i forhold til at modersmålsundervisning har en positiv effekt på elevers akademiske præstationer. Denne konklusion bygger imidlertid <i>ikke</i> på de tre omtalte surveys, men finder sted med reference til eksisterende litteratur på området.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger	
Andet	Der peges endvidere i publikationen på, at der er en signifikant forskel på de akademiske resultater hos tosprogede elever, der går i skoler med mange tosprogede og de tosprogede elever, der går i skoler med færre tosprogede elever.

Metadata	
Titel	Børn med anden etnisk baggrund ved skolestart
Forfatter	Else Christensen Dorthe Agerlund Sloth
Årstal	2005
Forlag	Socialforskningsinstituttet
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Socialforskningsinstituttet. Dansk offentlig forskningsinstitution.
Særlige bemærkninger om publikationen	Fra tredje dataindsamling i Forløbsundersøgelsen af børn med anden etnisk baggrund end dansk. Publikationen berører kun modersmålsundervisning perifert.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen omhandler børnenes møde med det danske samfund ved skolestart og deres trivsel i skolen i syvårsalderen. Publikationen berører kun perifert modersmålsundervisning, men der gives en vurdering af kendskabet til og benyttelsen af modersmålsundervisning ved skolestart. Resultaterne må vurderes for at være gyldige for Danmark som helhed.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Forløbsundersøgelse af børn født i Danmark i 1995 af forældre uden dansk statsborgerskab. Data er indhentet via interview med børnenes mødre og fædre; i alt 348 børn/familier indgår.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	<p>28 pct. af forældrene oplyste, at deres barn deltog i modersmålsundervisning, mens 72 pct. oplyste, at barnet ikke deltog (jf. den seneste lovændring af folkeskolelovens § 5, stk. 7, hvor det fra 2002 blev frivilligt for kommunerne at tilbyde modersmålsundervisning). Det er således kun et mindretal af børnene, der i 7-års alderen deltager i modersmålsundervisning.</p> <p>Det har ikke været muligt at påvise nogen sammenhæng mellem barnets beherskelse af dansk, og om barnet har deltaget i sprogstimulering eller modersmålsundervisning. Der er dog ikke foretaget regressionsanalyser eller lignende, der kan isolere en evt. effekt.</p> <p>I forlængelse af ovenstående påpeges det, at det kan være, at hverken sprogstimulering eller modersmålsundervisning har betydning for dette forhold, eller det kan være, at der er spurgt for upræcist. Undersøgelsens kvalitati-</p>

	<p>ve design indikeres således at kunne medføre bias.</p> <p>Hvis børn kan tale deres modersmål med andre børn på skolen, er der en signifikant <i>positiv</i> effekt på tilegnelse af dansk – Dette taler mod 'immersion-tesen'.</p>
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata

Titel	Modermålsundervisning i Københavns Kommunes folkeskoler belyst ved PISA-København data
Forfatter	Beatrice S. Rangvid, AKF
Årstal	2006
Forlag	AKF
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Halvoffentlig forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	Udarbejdet for Ungdoms- og Uddannelsesforvaltningen i Københavns Kommune
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modermålsundervisning)	Undersøgelsen omfatter en sammenligning af faglige præstationer blandt folkeskoleelever i Københavns Kommune, der kommer fra tredjeverdenslande, og som har givet oplysninger om deltagelse i modermålsundervisning. Undersøgelsen omhandler eksplicit spørgsmålet om, hvorvidt modermålsundervisning har en effekt på læsning, matematik og naturvidenskab. Der tages endvidere højde for baggrundsvariable, såsom forældres uddannelse og hjemmets involvering i barnets skolegang mv.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Undersøgelsen er gennemført blandt i alt 455 elever, hvoraf 255 har deltaget i modermålsundervisning. Det lille antal gør det umuligt at foretage mere detaljerede analyser af nationale forskelle eller forskelle ift. antal år, eleverne har gået i skole i DK. Der er foretaget regressionsanalyser ift. faglige præstationer og social baggrund.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Resultatet anses for repræsentativt for Københavns Kommune. Der tages ikke stilling til, om resultaterne er repræsentative på landsplan.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modermålsundervisning	Undersøgelsen konkluderer, at der ikke er nogen statistisk signifikant sammenhæng mellem modermålsundervisning og elevernes testscores, når der tages højde for elevernes sociale baggrund. Korrigeres der ikke for social baggrund, klarer elever med modermålsundervisning sig dårligere end elever uden modermålsundervisning, men dette kan altså hovedsageligt forklares med en 'skæv' rekruttering til modermålsundervisning. Undersøgelsen afdækker ikke yderligere om denne rekruttering, f.eks. betydningen af at gå på skoler med mange tosprogede elever. Der påvises endvidere en signifikant negativ sammenhæng mellem deltagelse i MU og præstationer i matematik for drenge – som ikke umiddelbart kan forklares.

Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Publikationen kommer ikke med egentlige anbefalinger.
Andet	

Metadata

Titel	Etniske minoritetsbørns skolepræstationer og danskundskaber – konklusioner og perspektiver fra tre forskningsrapporter på i alt 800 sider
Forfatter	Seniorforsker Jørgen Chr. Nielsen
Årstal	2002
Forlag	Danmarks Pædagogiske Universitet
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Universitet; Dansk offentligt universitet
Særlige bemærkninger om publikationen	Publikationen præsenterer ikke selvstændige forskningsresultater, men fremlægger og opsummerer andres forskning.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen omhandler generelt etniske børns skolepræstationer og danskundskaber. Modersmålsundervisning inddrages, men er ikke hovedfokus.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Publikationen refererer og sammenstiller resultater fra tre undersøgelser, hvoraf to beskæftiger sig med modersmålsundervisning: <ul style="list-style-type: none"> - DPI: <i>Tosprogede elevers danskundskaber på de ældste klassetrin</i>. 1997 - DPI: <i>Tosprogede elevers sprog og læsning på deres første- og andet-sprog – en undersøgelse af tyrkisk-sprogede elever</i>. 1998
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen argumenterer baseret på de rapporter, der refereres, for at resultaterne er valide for folkeskoleelever i Danmark.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Det konkluderes, at der på 8. klassetrin <i>ikke</i> kan påvises nogen sammenhæng, mens der på 9. klassetrin er en positiv sammenhæng mellem modersmålsundervisning og skriftlig fremstilling på dansk. Elever med flere års modersmålsundervisning, der har boet længere tid i Danmark, klarer sig markant bedre. Omvendt har få års modersmålsundervisning for elever, der lige er kommet til Danmark, ikke nogen effekt.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	I det omfang, at modersmålsundervisning har effekt, er det kun i forbindelse med længere forløb. Modersmålsundervisningsforløb på 1-2 år vil derfor sandsynligvis ikke have nogen effekt, særligt ikke for elever, der netop er kommet til Danmark. Modersmålsundervisningen skal forbedres, så den får et instrumentielt sigte mod bedre indlæring af dansk.

Andet	
-------	--

Metadata

Titel	Undervisningsministeriets Integrationsprojekt
Forfatter	PLS Consult
Årstal	1998
Forlag	Undervisningsministeriets Forlag
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Konsulentvirksomhed
Særlige bemærkninger om publikationen	Publikationen er en evaluering af 191 integrationsprojekter.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	PLS Consult har i perioden 1995-98 gennemført en evaluering af Undervisningsministeriets Integrationsprojekt vedrørende tosprogede elever i folkeskolen og de frie grundskoler. Modersmålsundervisning berøres i evalueringen, men er ikke fokus herfor.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Kvalitativt design, hvor modersmålsundervisning kun behandles i det omfang, at det er indgået i de 191 integrationsprojekter.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Evalueringens formål er at opsamle og videreforme viden om de 191 projekter, der udgør integrationsprojektet - herunder at identificere særligt perspektivrige projekter - samt at videreforme og udbrede de erfaringer, der skønnes at kunne overføres til andre skoler.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Det fremhæves i publikationen, at det vurderes generelt i Integrationsprojektet, at sproglig støtte på modersmålet har betydning, såvel for elevernes tilegnelse af dansk som mere generelt. Et centralt element i denne proces er den faglige, sproglige og sociale støtte fra tosprogede lærere. Evalueringen viser endvidere, at der er behov for at sikre kvaliteten af modersmålsundervisningen og dens vilkår. Der er behov for, at seminarierne uddanner flere (og mere kvalificerede) tosprogede lærere.
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata

Titel	Evaluering af dansk som andetsprog i folkeskolen
Forfatter	Jens Saarup, Birgitte Andersen, Jette Luna, Jesper Schlamovitz & Lene Timm
Årstal	2004
Forlag	Forlaget CVU Nordsjælland og København
Link til publikationen	http://presse.uvm.dk/nyt/pm/af.pdf
Type af publikationsinstitution	Dansk halvoffentlig forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	<p>Publikationen omhandler ikke direkte modersmålsundervisning, men sproggrupper og tokulturelle klasser.</p> <p>Ordninger med tokulturelle klasser er godkendt jf. §11 i bekendtgørelse nr. 63. "Ved sådanne ordninger består en klasse på de første 3-4 klassesetrin af to grupper, hvor den ene gruppe har dansk som modersmål, mens den anden gruppe f.eks. har tyrkisk som modersmål. De to grupper har særskilt undervisning i dansk og evt. i visse andre fag, hvor de tosprogede elever undervises af tosprogede lærere med samme modersmål som eleverne."</p>
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	<p>Evalueringens analyser og konklusioner er foretaget på grundlag af både kvalitative og kvantitative datakilder. Datamaterialet stammer fra en spørgeskemaundersøgelse blandt alle landets kommuner og blandt 121 skoler fra 8 udvalgte kommuner. Endvidere stammer det fra interviews med lærere, ledere og kommunale forvaltningsrepræsentanter i de udvalgte kommuner og udvalgte skoler samt statistiske oplysninger fra Undervisningsministeriet.</p>
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	<p>Evalueringen konkluderer, at tokulturelle klasser og sproggrupper som organiseringsform rummer en mulighed for at skabe en sammenhæng mellem undervisningen i dansk som andetsprog og den øvrige undervisning samt en mulighed for at inddrage elevens modersmål i sprogudviklingen.</p> <p>Hovedsageligt de kvalitative data peger endvidere specifikt på, at hvis der er tosprogede elever, der kræver særlig hjælp, giver den tokulturelle organiseringsform mulighed for at få den i mindre grupper, da den tosprogede lærer nogle gange tager små grupper ud til</p>

	undervisning uden for klassen. Herudover vurderer lærere, at anerkendelsen af de tosprogede elevers modersmål og kulturbaggrund giver et godt afsæt for at tale om og sammenligne på tværs af sprog og kulturer
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata

Titel	Det handler om mere end Retstavning. Evaluering af dansk som andetsprog i de frie grundskoler
Forfatter	Rambøll Management
Årstal	2004
Forlag	Rambøll Management
Link til publikationen	http://presse.uvm.dk/nyt/pm/ag.pdf
Type af publikationsinstitution	Konsulentvirksomhed
Særlige bemærkninger om publikationen	Publikationen omhandler grundskolernes bagvedliggende motiver for tilbud om modersmålsundervisning
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen omhandler ikke modersmålsundervisning, men evaluerer dansk som andetsprog i de frie grundskoler. Herunder berøres blandt andet skolernes motiver til at vælge modersmålsundervisning.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Der er gennemført en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt landets frie grundskoler. Endvidere er der gennemført personlige interview på otte skoler med repræsentanter for skoleledelse, lærere og SFO-ledere på otte frie grundskoler, som repræsenterer skoler forskellige steder i landet, forskellige størrelser, idégrundlag mv., og der er udført observationsstudier på fire skoler
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Undersøgelsen viser, at det samlede antal skoler, som tilbyder deres tosprogede elever modersmålsundervisning på alle eller enkelte klassetrin, er 23. Det svarer til 19 % af skolerne. I forhold til de bagvedliggende motiver for tilbud om modersmålsundervisning viser undersøgelsen, at overvejelser omkring såvel forældrenes ønsker, gode resultater for dansk-indlæringen og en styrkelse af elevens kulturelle identitet ligger bag beslutningen om at tilbyde modersmålsundervisning – mindst 17 ud af de 23 skoler har svaret i høj grad eller i meget høj grad til hver af disse overvejelser.
Eventuelle anbefalinger	
Andet	

Kodninger Sverige

Metadata	
Titel	Tvåspråkighet med förhinder? Indvandrar- och miniritetsundervisning i Sverige - Kapitlet 'Hemspråksundervisning'
Forfatter	Kenneth Hyltenstam (red.) og Veli Tuomela
Årstal	1996
Forlag	Studentlitteratur, Lund
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Bog omhandlende en række emner i sprogundervisning, herunder et kapitel om modersmålsundervisning.
Særlige bemærkninger om publikationen	Svensk. Publikationen præsenterer ikke selvstændig forskning, men er en opsamling på lærings- og sprogteorier og tidligere gennemført forskning.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Kortlægning af effekter og identitetsproblematikker i forbindelse med modersmålsundervisning. Effekterne af læringen fra Sverige er overvejende om end ikke entydigt positive, men peger i retning af, at MU dog opnår en positiv sproglig og læringsmæssig effekt. Resultaterne vurderes at være gyldige for Danmark
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Præsentation af tidligere svenske studier. 1. Löfgren 1991 / Skolverket 1993: Kvantitativ undersøgelse af 11.980 elever i 9. klasse og gymnasiet. Analyse af de to gruppers resultater på karakterskalaen samt bortfaldsanalyse mellem grupperne. 2. Nygren - Junkin. Studie af 450 elever i 7. - 9.- klasse af elevernes kulturelle forståelse af udvandrings- og indvandringsland.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	1. Høj generaliserbarhed gennem antal elever. Dog begrænset generaliserbarhed inden for gruppen, idet indvandrergruppen er meget heterogen. 2. Relativt høj generaliserbarhed på heterogen gruppe. Indvandrer-tætte områder
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	1. Löfgren påviser ikke nogen forskel i karakterer for elever, der har anvendt modersmålsundervisning i 9. klasse, men en svag positiv sammenhæng for elever på gymnasieniveau. Der er ikke afdækket sammenhænge mellem længden eller kvaliteten af modersmålsundervisningen. 2. Elever, der modtager modersmålsundervisning, får ikke alene bedre kulturel forståelse

	for deres forældres hjemland, men også for Sverige. Dette afkræfter en hypotese opstillet i bogen om, at elever der modtager modersmålsundervisning får en mere sekterisk kulturforståelse.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Kontinuerlig deltagelse i modersmålsundervisningen gennem skolen giver de bedste resultater af tilegnelse af sprog bredt set.
Andet	

Metadata	
Titel	Att Läsa och Skriva – En kunskabsöversikt baserad på forskning och dokumenterad erfarenhet
Forfatter	Myndigheten för Skolutveckling
Årstal	2003
Forlag	Myndigheten för Skolutveckling
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Svensk offentlig myndighed
Særlige bemærkninger om publikationen	Svensk. Publikationen præsenterer ikke selvstændig forskning, men er en opsamling på teorier og tidligere gennemført forskning.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Opsamlende værk om pædagogisk viden for skoleområdet. Herunder modersmålsundervisning. Referencer af amerikanske studier (primært Thomas og Collier) samt et svensk studie. Svensk studie foretaget af Hill i 1995, der viser positive effekter af modersmålsundervisning, særligt for elever der modtager denne gennem en længere årrække.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Hill 1995: Etnografisk studie med tidsforskudte interviews med 42 indvandrere fra 10 forskellige lande med modersmålsundervisning afbrudt tidligt, sent eller ikke afbrudt i skolen. Undersøgelse af sammenhæng mellem karakterer, abstraktionsniveau, trivsel, identitet, accent og deltagelse i modersmålsundervisning.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Kønsfordelingen er vægtet, men ikke social baggrund. Deltagerne er dog udvalgt med henblik på generaliserbarhed. Undersøgelsen gennemført i områder, der ikke er indvandrer-tætte. Undersøgelsen stiller selv spørgsmålstegn ved, om effekten skyldes baggrundsvariable, som at de, der vælger længere tids modersmålsundervisning, i forvejen er ressourcestærke. Studiets resultater bliver i Sverige anvendt som baggrund for Skoleverkets argumentation for modersmålsundervisnings positive effekt.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Hills studie viser, at de elever, der har flest år med modersmålsundervisning, opnår betragteligt bedre karakterer i matematik, samfundsfag, svensk og særligt engelsk. For de elever, der har det uafbrudt gennem folkeskoleniveauet, er karaktererne endvidere bedre end gennemsnittet af svensksprogede elever. Studiet indikerer, at elever med ikke-

	<p>afbrudt modersmålsundervisning opnår betragtelig positiv effekt i forhold til abstraktionsevne og begrebsliggørelse vedr. demokrati og deres udsagn om, hvorvidt de har problemer med svensk (100 % uden problemer vs. henholdsvis 67 % og 46 % af de afbrudte grupper). Gruppen, der tidligt afbrød modersmålsundervisning, talte ved 17-årsalderen svensk med mest accent. Studiet viser videre, at gruppen af unge indvandrere, der oplever sig mest som svenske, ikke er dem, der får de bedste karakterer. Det gør de, der har modtaget mest modersmålsundervisning</p>
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Under One Roof – On Becoming a Turk in Sweden
Forfatter	Judith Narrowe
Årstal	1998
Forlag	Stockholm Studies in Social Anthropology
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Bog
Særlige bemærkninger om publikationen	Svensk studie af den indvandrer-tætte bydel i Stockholm: Rinkeby. Særligt med studie i skole, sprogundervisning og identitet.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Kortlægger identitetsmæssig betydning af modersmålsundervisning. Historisk tilbageblik på en strid om, hvorvidt undervisning i andet-sprog kan føre til dobbelt-halvsprogethed hos emigranter. Konklusionen er, at et modersmål mere er en forudsætning for udvikling af et sprogligt og følelsesmæssigt repertoire og til dels for læring af andre sprog.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Socialantropologiske studier i indvandrerklasser og på skoler med mange indvandrere fra 1970'erne til midt i 1990'erne.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Alene tyrkiske minoriteter, men betragter argumentationen som gældende for andre sproggrupper med henvisning til studier af sproglæring blandt finske minoriteter i Sverige.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Forfatteren ser på hele konteksten for sprogudvikling inkl. lærernes rolle og lovgivning. Pointen er, at man godt kan have en indvandreridentitet samtidig med svensk identitet, og at begge dele kan styrkes af undervisning i førstesproget.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Svenska som andraspråk och andra språk – Festskrift till Gunnar Tingbjörn
Forfatter	Anders-Böje Andersson, Ingegerd Enström, Roger Källström og Kerstin Nauc�ler
Årstal	1997
Forlag	Institutionen f�r Svenska Spr�ket – G�teborgs Universitet
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Publikationen er et samlev�erk med artikler – herunder otte om tosprogethed.
Særlige bem�erkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	En række emner i relation til modersmålsundervisning behandles, men ingen effektundersøgelser. Nærmeste er en sprogunders�gelse af sprog i blandede grupper af børn sammenlignet med børn med samme førstesprog. Resultatet var, at børn med samme sprog bruger flere ord end blandede grupper, og at visse sprog anvender flere ord end andre.
Metode (kort beskrivelse af tiln�ermelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Transkription af samtaler fra børn i forbindelse med en opgaveløsning. 8 * 45 min transkriberet.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Betragtes som repræsentativ sproganalyse mellem tyrkisk og dansk. Men er ikke knyttet til modersmålsundervisningen.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Sproglige strukturer er forskellige og har betydning for kommunikationen mellem grupper af børn med forskellige sprog. Der peges ikke på, hvordan man skal prioritere mellem udvikling af de to sprog, men snarere på at begge er vigtige.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Språk- och Kundskapsutvedkling i Stockhoms Stad – Ett utvecklingsarbete inom Kompetensfonden 200-2006 SLUT-RAPPORT
Forfatter	Birgitta Anstrin-Åstedt
Årstal	2006
Forlag	Språkforskningsinstitutet i Rinkeby
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Slutrapport
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Opsamling på erfaringer gjort inden for sprogområdet i Stockholm 2004-2006. Erfaringer dækker initiativer rettet mod andre sproggrupper end svensk som førstesprog på børnehave og folkeskoleniveau.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Gennemførelse af en række aktiviteter til at styrke 3.600 børnehavepædagogers og læreres kompetencer med tosprogede. Samtidig indførelse af performance-parametre. Fremtidig evaluering af effekt. Dataindsamling gennem lærernes/pædagogernes vurderinger.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Argumenterer for, at effekterne endnu ikke er målbare på elevernes karakterniveau, da man endnu ikke har målt karakteren.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	90 % af de 3.600 lærere/pædagoger beskriver mærkbare effekter af initiativet. Af positive effekter beskrives også, at børnene får bedre svensk sprog med mere opmærksomhed på deres førstesprog.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Kodninger Norge

Metadata	
Titel	Morsmålsundervisning og skoleprestationer
Forfatter	Anders Bakken
Årstal	2003
Forlag	Tidsskrift for ungdomsforskning
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Artikel
Særlige bemærkninger om publikationen	Norsk studie af modersmålsundervisnings sammenhæng med skolepræstation
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Kortlægger sammenhængen mellem antallet af år, eleverne har deltaget i modersmålsundervisning, og deres karakterer ved afslutning af skolen.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Statistisk analyse af 94 % af Oslos elever født i 1980-82. Heraf var 1.290 elever fra 71 forskellige lande modtagere af modersmålsundervisning. Dataindsamling via Oslos officielle statistikker (ungdomsundersøgelsen) og børnenes egne svar om karakterer og hvilke år de modtog modersmålsundervisning.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Rapportens resultater er korreleret for social baggrund, forældrenes norskkundskaber og brugen af norsk børnehaver. Generaliserbarhed til modersmålsundervisning i Danmark.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Undersøgelsen konkluderer, at der ikke er nogen negativ sammenhæng mellem modersmålsundervisning og elevernes karakterer. Der er for elever, der har modtaget modersmålsundervisning i fire eller flere år, en signifikant positiv sammenhæng med karakterer i matematik, naturfag og samfundsfag samt samlede karakterer. Der er for elever, der har modtaget modersmålsundervisning i 2-3 år, en positiv sammenhæng med karakterer i samfundsfag, men ikke statistisk signifikant forskel på de samlede karakterer.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Minoritetselever på småskoletrinnet I Ved Nåløyet – Rapport fra konferansen Hvordan klarer minoritetseleverne seg i skolen?
Forfatter	Kamil Øzerk
Årstal	2003
Forlag	Høgskolen i Hedmark
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Rapport
Særlige bemærkninger om publikationen	Norsk – artikler samlet fra seminar i 2002 om minoritetselevs sprog. Oplæg fra skandinaviske og amerikanske eksperter.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Afdækning af hvor stor en del af de minoritetssprogede elever der ved skolestart klarer sig dårligt i sproglige test sammenlignet med andelen af norsksprogede, der klarer sig dårligt.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	To tests der afdækker elevernes ordforråd. Indsamling fra elever på to skoler og statistisk sammenligning.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Repræsentativ i forhold til elever på samme skoletrin i Norge. Statistisk svagt grundlag på 26 minoritetselever.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Minoritetseleverne havde større varians i resultaterne af deres sprogtests. Dobbelt så mange minoritetselever som norsksprogede elever klarede sig dårligt i de to tests. Sammenligning mellem skolerne med meget forskellige antal minoritetselever, viste at de norsksproglige elever ikke bliver dårligere af flere minoritetssprogede elever.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Indvandreungdoms skolrelasjoner. Nye skillelinjer eller tradisjonelle klasseskiller? I Ved Nåleøyet – Rapport fra konferansen Hvordan klarer minoritetseleverne seg i skolen?
Forfatter	Anders Bakke
Årstal	2003
Forlag	Høgskolen i Hedmark
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Rapport
Særlige bemærkninger om publikationen	Norsk – artikler samlet fra seminar i 2002 om minoritetselevs sprog. Oplæg fra skandinaviske og amerikanske eksperter. Teksten indeholder ikke selvstændige studier.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Bakke problematiserer common sense-forståelsen af, at alle elever fra et minoritetssprog som udgangspunkt har sværere ved at lære norsk. Denne forklaring sammenholdes med strukturelle klasse- og ressourcebaserede forklaringer.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Litteraturstudier af en lang række relevante tekster, empiriske analyser og argumentationsanalyser.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Argumentationen er repræsentativ for den forståelse af forskellige sprogfærdigheder, der findes i Nordeuropa.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Modersmålsundervisningen skal ikke alene ses i en lingvistisk kontekst, men også i en social kontekst med fokus på forældrenes ressourcer og forventninger til uddannelsessystemet.
Andet	

Metadata	
Titel	Confucianism: Contribution to the high academic achievement of Chinese / East Asian students. I Ved Nåleøyet – Rapport fra konferansen Hvordan klarer minoritetseleverne seg i skolen?
Forfatter	Lei Wang Hodneland
Årstal	2003
Forlag	Høgskolen i Hedmark
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Rapport
Særlige bemærkninger om publikationen	Norsk – artikler samlet fra seminar i 2002 om minoritetselevens sprog. Oplæg fra skandinaviske og amerikanske eksperter. Teksten indeholder opsamling af viden fra seks studier.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Hodneland afdækker, i hvilket omfang forskellige kulturkredse (Kinesisk/japansk og vestlig/amerikansk) har betydning for elevernes færdigheder ved udgangen af skolen. Formålet er at forklare, hvorfor elever med rødder i Kina og Japan klarer sig meget godt i skolen. Emnet relaterer til modersmålsundervisning ved at være en forklarende årsag til elevers præstationer
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Resultater af seks tidligere studier foretaget både i Kina og USA. Studierne er primært kvantitative med 1.200 til 5.400 besvarelser.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Argumenterer for repræsentativitet for alle elever i de to kulturkredse. Forældrene er blevet bedt om at vægte betydningen af faktorerne; egen indsats, medfødt evne, sværhedsgrad af opgaven og held.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Forældre med en konfucianistisk (Kinesisk) baggrund vægtede egen indsats for eleverne højere end andre forældre. Endvidere argumenterer Hodneland for, at Konfucianismen er en kultur, hvor indsats i skolen er af stor betydning for status i familien. Disse faktorer forklarer ifølge forfatteren forskelle i resultater blandt forskellige indvandrergupper og majoritetsgrupperne.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Tospråklige elevers sprogfærdigheder – metoder og resultater fra kasestudier I Ved Nådeøyet – Rapport fra konferansen Hvordan klarer minoritetseleverne sig i skolen?
Forfatter	Lars Anders Kulbrandstad
Årstal	2003
Forlag	Høgskolen i Hedmark
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Rapport
Særlige bemærkninger om publikationen	Norsk – artikler samlet fra seminar i 2002 om minoritetselevs sprog. Teksten indeholder resultater fra eget studie.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Sammenhæng mellem evner for norsk sprog, tidspunkt for ankomst til Norge, for indlært norsk sprog og indlært modersmål. Relation til modersmålsundervisning ved at den sætter spørgsmålstegn ved, hvilket sprog der er vigtigt at lære for at tilegne sig viden.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Meget detaljerede studier af elever med iransk og vietnamesisk baggrund. Volumen er kun 12 elever, men disse er testet på en række parametre i et færdighedsindeks i norsk og modersmål.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Argumentation for repræsentativitet ved at henvise til større udenlandske studier med samme fund. Argumenterer dog selv for en lille population til at sige noget endegyldigt ud over tendenser.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Kulbrandstad viser, at der er en stærk tendens til sammenhæng mellem elevernes færdigheder i modersmål og elevernes færdigheder i norsk sprog.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata

Titel	Minoritetselevs skoleprestasjoner – dokumenterte prestasjonsforskjeller, hvordan går vi videre? I Ved Nåleøyet – Rapport fra konferansen Hvordan klarer minoritetseleverne seg i skolen?
Forfatter	Lise Iversen Kulbrandstad
Årstal	2003
Forlag	Høgskolen i Hedmark
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Rapport
Særlige bemærkninger om publikationen	Norsk – artikler samlet fra seminar i 2002 om minoritetselevs sprog. Forfatteren præsenterer ingen selvstændige studier, men dog erfaringer fra skolesystemet.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Gennemgang af tidligere forskning på området for sprog og modersmålsundervisning. Emnet er bredt: hvordan øges de samlede skolepræstationer i Norge – herunder blandt minoriteter. Relation til modersmålsundervisning, idet dette udpeges som en af mulighederne for at styrke elevernes læring.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Studie af de udfordringer skolen står over for i forhold til minoritetselever.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Repræsentativt for uddannelsessituationen i Norge.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Der udpeges fire udfordringer for skolesystemet: <ul style="list-style-type: none"> - Sikre eleverne gode oplæringstilbud i både norsk og modersmål - Sikre lærerkvalifikationer - Tage hensyn til flersproglige problemstillinger i resultatmåling - Øget satsning på udvikling af læringsmodeller og klasserumsforskning
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	At satse på kvalitet i skolen uden at være villig til at satse på kvaliteten i oplæring af minoritetselever er ikke troværdigt.
Andet	

Metadata

Titel	Morsmålsundervisning som integrerende tiltak – En udnørsøkelse av tilpasningsprosessen til ungdom med pakistansk baggrund og deres foreldre
Forfatter	Britt Karin Kippersund
Årstal	1999
Forlag	Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Rapport i bogform
Særlige bemærkninger om publikationen	Norsk, del af ungdomsundersøgelse i Oslo
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Undersøger sammenhængen mellem pakistanske børns/familiers brug af modersmålsundervisning med præstationer i skolen.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Indsamling af spørgeskemaer fra 12.000 unge i Oslo, heraf 557 unge med to pakistanske forældre.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Repræsentativitet for minoritetsgrupper med pakistansk baggrund i storbyer.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Rapporten dokumenterer en signifikant positiv effekt af modersmålsundervisning for elever, der har haft minimum 2 års undervisning. Pakistanske elever læser mere både urdu og norsk end andre pakistanske børn. Effekten er svagere end i Bakkens studie fra samme datagrundlag med alle minoritets elever, hvilket kan skyldes, at der ikke er differentieret mellem 2-3 års undervisning og 4 eller flere år. Flere pakistanske børn, der slet ikke har modtaget modersmålsundervisning, har ikke gennemført spørgeskemaet, hvilket kan indikere en positiv effekt af første års modersmålsundervisning. Rapporten dokumenterer, at elever, der har haft modersmålsundervisning, generelt er mere aktive i at deltage i det omgivende samfund.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Virkninger av tilpasset språkoppl�ring for minoritetsspr�klige elever – En kunnskapsovesikt
Forfatter	Anders Bakken
�rstal	2007
Forlag	Norsk Institut for forskning og oppvekst, vel-ferd og aldring
Link til publikasjonen	
Type af publikationsinstitusjon	Rapport
Særlige bem�rkinger om publikasjonen	Norsk rapport der kortlægger skandinavisk og international forskning i sprog og minoriteter, herunder modersmålsundervisning.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Gennemgang af skandinaviske undersøgelser om effekterne af sprogtiltag, herunder MU. Kritiske spørgsmålstegn ved metoderne og datagrundlag.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Oversigt over studierne i DK, NO og SWE de seneste 20 år.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Repræsentativt for den samlede viden om området.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Bakken er kritisk over for undersøgelsernes datagrundlag og konklusioner i de seneste 20 års forskning. Mest entydige konklusion er, at modersmålsundervisning ikke har negative effekter. Der kan med rimelighed dokumenteres positive effekter for modersmålsundervisning i fire år eller mere.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Bakken efterlyser forskning i tiltag inden for norsk sprogstimulering til sammenligning med effekten af modersmålsundervisning.
Andet	

Metadata	
Titel	Evaluering af praktiseringen av norsk som andrespråk for språklige minoriteter i grunnskolen
Forfatter	Rambøll Management
Årstal	2006
Forlag	Rambøll Management
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Rapport
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Rapportens emneområder er, hvordan kommunerne i Norge har implementeret lovgivning om undervisning i norsk som andetsprog. Relaterer sig kun i begrænset omfang til modersmålsundervisning.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Survey blandt norske kommuner og casestudier.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Generaliserbar til Norge.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Rapporten strejfer modersmålsundervisning, idet det fremhæves, at flere norske kommuner har prioriteret undervisning i norsk som andetsprog frem for modersmålsundervisning.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Minoritetselever og språkopplæring
Forfatter	Thor Ola Engen (red.)
Årstal	2006
Forlag	Rambøll Management
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Bog
Særlige bemærkninger om publikationen	Norsk. Bogen præsenterer ikke selvstændige studier.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Bogen er opdelt i tre dele, hvoraf den eneste viden, der ikke foreligger i andre udgivelser, er kapitlet om sproglæring og identitetsdannelse. Emnet er effekterne af tosprogethed.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Argumentation baseres på didaktisk pædagogisk teori.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Betragtes af forfatteren som generel indlæringssteori for tosprogethed.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Engen argumenterer for positive effekter af tosprogethed, hvis man opnår begge sprog på et vist niveau (terskelargument). Engen påpeger, at styrkelse af et sprog styrker alle elevernes sprog, hvis der er de rette forudsætninger: begge sprog værdsættes.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Kodninger USA

Metadata	
Titel	School Effectiveness for Language Minority Students
Forfatter	Wayne P. Thomans and Virvinia Collier
Årstal	1997
Forlag	National Clearinghouse for Bilingual Education, George Washington University
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Universitet
Særlige bemærkninger om publikationen	Et af de mest grundige og samtidig omdiskuterede studier af emnet, der fungerer som referencepunkt for en stor del af debatten, herunder debatten i Mandag Morgen. Denne publikation er første del af et større projekt; anden del udkom i 2002 og er også inkluderet i dette litteraturstudie.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen undersøger, hvilke undervisningsformer der er mest gavnlige for tosprogede elevers generelle resultater (ikke kun resultater i engelsk). Fokus er især på, hvordan de tosprogede elevers sproglige udfordringer bliver håndteret igennem forskellige programmer fra modersmålsundervisning til udskillelse af eleverne i særlige engelskklasser.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Metoden består af et longitudinalt studie baseret på 700.000 'student records' fra tosprogede elever i hele USA. Der argumenteres for, at mange studier typisk har et for kort tidsperspektiv, idet resultaterne af modersmålsundervisning skal ses på længere sigt.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Forfatterne mener, at deres resultater er generaliserbare for hele USA.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Forfatternes resultater viser, at elever, der har modtaget modersmålsundervisning, herunder særlige programmer hvor modersmålsundervisning er integreret i andre fag, klarer sig betydeligt bedre end gennemsnittet af tosprogede elever. Modsat klarer elever, der er blevet udskilt fra den almindelige undervisning for at modtage særlig engelskundervisning, sig signifikant dårligere end gennemsnittet. 'Tovejs'-modersmålsundervisning er det mest effektive; dvs. at klassen er samlet under hele forløbet, men 'almindelig' modersmålsundervisning er stadig mere effektiv end ingen eller særskilt undervisning

Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Udover at påvise effektiviteten af især visse former for modersmålsundervisning anbefaler og understreger forfatterne vigtigheden af at fastholde en given undervisningsstrategi over flere år, hvis effekten skal kunne vurderes.
Andet	Visse af anbefalingerne bygger på en amerikansk kontekst, hvor den altovervejende del af de tosprogede elever har spansk som modersmål. Således er tovejsmodermålsundervisning ikke umiddelbart implementerbart, hvis der er flere end et sprog repræsenteret blandt de tosprogede elever.

Metadata	
Titel	A National Study of School Effectiveness for Language Minority Student's Long-Term Academic Achievement
Forfatter	Wayne P. Thomas and Virvinia Collier
Årstal	2002
Forlag	Center for Research on Education, Diversity & Excellence
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Offentlig finansieret forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	Opfølger til samme forfatteres publikation fra 1997
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen undersøger, som den forrige rapport, hvilke undervisningsformer der er mest gavnlige for tosprogede elevers generelle resultater (ikke kun resultater i engelsk). Fokus er især på, hvordan de tosprogede elevers sproglige udfordringer bliver håndteret igennem forskellige programmer såsom integreret modersmålsundervisning, tovejsundervisning (hvor engelsk-talende børn lærer spansk), særlige indslusningsprogrammer for elever med dårlige eller ingen engelskunderskaber mv..
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Metoden består af et lontitudinalt studie baseret på ca. 210.000 'student records' fra tosprogede elever, som er indsamlet af repræsentative skoledistrikter i USA. Der er foretaget såvel kvantitative som kvalitative analyser af datamaterialet.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Forfatterne mener, at deres resultater er generaliserbare for hele USA og retter eksplicit opmærksomhed på relevansen af deres forskning i lyset af den stigende andel af tosprogede i amerikanske skoler.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Forfatternes resultater viser, i lighed med deres første undersøgelse, at elever, der har modtaget modersmålsundervisning, herunder særlige programmer hvor modersmålsundervisning er integreret i andre fag, klarer sig betydeligt bedre end gennemsnittet af tosprogede elever. Modsat klarer elever, der er blevet udskilt fra den almindelige undervisning for at modtage særlig engelskundervisning sig signifikant dårligere end gennemsnittet. Værst klarer de elever sig, der blot er blevet sat ind i en vanlig klasse. 'Tovejs'-modersmålsundervisning er det mest effektive; dvs. at klassen er samlet under hele forløbet, og at de engelsksprogede elever derved lærer spansk parallelt med de spansksprogede elever.

	talendes indlæring af engelsk. Det skal understreges, at de mest succesfulde programmer ikke blot har 'modersmålsundervisning', men også undervisning i andre fag på spansk.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	<p>Et udvalg af anbefalingerne: Der advares eksplicit mod 'immersion' – altså at elever blot sættes i en almindelig klasse, hvis de ikke har engelskkundskaber til at følge med. Kortere programmer, uanset deres karakter, har meget lille virkning. Virkning må ses på længere sigt – f.eks. er elever, der har modtaget modersmålsundervisning og indsluses i det almindelige system i de første år dårligere til engelsk end tosprogede, der kun har modtaget engelsk. På længere sigt forsvinder forskellen og i gymnasiet (high school) klarer eleverne, der har fået modersmålsundervisning, sig bedre.</p>
Andet	<p>Visse af anbefalingerne bygger på en amerikansk kontekst, hvor den altovervejende del af de tosprogede elever har spansk som modersmål. Således er tovejsmodersmålsundervisning ikke umiddelbart implementerbart, hvis der er flere end et sprog repræsenteret blandt de tosprogede elever.</p>

Metadata	
Titel	Mystery on the Bilingual Express
Forfatter	Christine H. Rossel
Årstal	1998
Forlag	Boston University
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Universitet
Særlige bemærkninger om publikationen	En kritik af Thomas & Colliers 1997-rapport
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Rapporten forholder sig ikke direkte til effekten af modersmålsundervisning, men er en kritik af metoden i Thomas og Colliers første rapport.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Forfatteren modstiller Thomas og Colliers metode med fire kriterier for et videnskabeligt studie opstillet af Rossel and Baker (1996).
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Forfatteren forholder sig kun til Thomas og Colliers rapport
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Forfatteren mener, at der er to alvorlige fejl i Thomas og Colliers rapport: <ul style="list-style-type: none"> • Metodologien er forsimplet, idet den samme gruppe af elever ikke følges over tid, men der sammenlignes forskellige klassetrin, og der er ikke kontrolleret for aktiviteter og programmer før skolestart. • De beskriver ikke deres metodologi og dataindsamling grundigt nok.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	A Meta Analysis of the Effectiveness of Bilingual Education
Forfatter	Jay P. Greene, Assistant Professor, University of Texas, Austin
Årstal	1998
Forlag	The Public Policy Clinic of the Department of Government, University of Texas and The Program on Education Policy and Governance at Harvard University
Link til publikationen	http://ourworld.compuserve.com/homepages/JWCRAWFORD/greene.htm
Type af publikationsinstitution	Højt estimerede universiteter
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Artiklen argumenterer på baggrund af en metaanalyse for, at tosproget undervisning (bilingual education) har en gavnlig effekt. Artiklen afholder sig eksplicit fra diskussioner om mængden og metoden for modersmålsundervisning, men sammenligner blot elever helt uden modersmålsundervisning med elever, der har modtaget nogen undervisning.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Artiklen er en metaanalyse af 11 undersøgelser af effekten af 'bilingual education'. Disse 11 er udvalgt ud af en gruppe af 75 studier, som to kritikere (Rossel og Baker) af tosproget undervisning har udvalgt. Forfatteren argumenterer for, at disse 11 som de eneste lever op til kravene. Af de 11 er fem udført som et randomiseret kontrolforsøg og tillægges størst vægt. I alt indeholder de 11 studier testresultater for 2719 elever.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Forfatteren påviser på baggrund af studierne en signifikant bedre præstation blandt elever, der har modtaget modersmålsundervisning. Forskellen var statistisk signifikant for alle fag undtagen matematik. Generelt viser metaanalysen, at elever med en form for modersmålsundervisning klarer sig 1/5 standardafvigelse bedre end elever uden modersmålsundervisning, hvilket ifl. forfatteren kan karakteriseres som en moderat positiv effekt.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Studiets opbygning modstiller ingen modersmålsundervisning med modersmålsundervisning i en eller anden form. Studiets resultater resulterer derfor i den anbefaling, at der bør være en form for modersmålsundervisning for elever med manglende sprogkundskaber i majoritetssproget, men

	siger ikke noget om, hvilken form eller mængede denne undervisning skal have.
Andet	

Metadata	
Titel	Effects of a Two-Way Bilingual Program on the Literacy Development of Students in Kindergarten and First Grade
Forfatter	María G. López and Abbas Tashakkori Florida International University
Årstal	2004
Forlag	<i>Bilingual Research Journal</i> , 28: 1 Spring 2004
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Peer-reviewed forskningstidsskrift.
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	<p>Artiklen sammenligner effekten af to forskellige modersmåls-systemer på spansktalende elever med svage engelskkundskaber og elever med gode engelskkundskaber (herunder både med spansk og engelsk som modersmål). De to systemer var:</p> <ul style="list-style-type: none"> - et 'tovejssystem', hvor ca. 70 % af undervisningen var på engelsk og 30 % på spansk, og hvor formålet var at opbygge færdigheder i begge sprog for begge grupper, - Et 'almindeligt' system, hvor kun faget spansk (ca. 10 % af al tid) blev undervist på spansk. <p>Eleverne kom fra børnehaveklasse og 1. klasse.</p>
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Analysen bygger på i alt ca. 210 elever. Forældrene bestemte deres placering i programmerne, hvorfor der ikke er tale om en tilfældig opdeling i eksperimentel- og kontrolgruppe. Der blev udført tests før og efter med brug af standardiserede tests tilpasset klassetrinnene. Testene handlede om fonetik, alfabetgenkendelse mv.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen forholder sig eksplicit til Thomas og Colliers studier, samt Cummins, og argumenterer for, at deres resultater understøtter disses teser om inderdependens mellem indlæring af modersmål og andetsprog.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Før påbegyndelsen af de analyserede programmer klarede eleverne i eksperimentelgruppen sig dårligere i tests, idet de havde dårligere sprogkundskaber og en mindre fordelagtig socio-økonomisk baggrund. Efter et år i programmet var gabet mellem eksperimentelgruppen og kontrolgruppen reduceret signifikant. Forfatterne konkluderer, at systemet med en større grad af spanskunder-

	visning
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	Studiet støtter formodningen om det gavnlige i 'tovejs'undervisning, men der må tages forbehold for det lave antal elever, der var involveret.

Metadata	
Titel	The Impact of Bilingual Education and English as a Second Language on Acquisition of the New York State Learning Standards
Forfatter	Gerald E. DeMauro
Årstal	2004
Forlag	<i>New York State Education Department</i>
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Offentlig myndighed
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Artiklen behandler effekten af programmer for elever i New York State, der ikke har engelsk som modersmål, herunder tosprogede programmer.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Analysen bygger testresultater fra standardiserede tests i engelsk og matematik, der dækker hele New York State. Analysen bygger på data fra over 500.000 tests. Analysen er ikke longitudinal; der ses altså ikke på udvikling over tid.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Artiklen forholder sig ikke til generaliseringsmuligheder, men mener, at den grundlæggende hypotese om interdependens bekræftes.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Artiklen tager udgangspunkt i en grundlæggende hypotese om, at indlæring af to sprog understøtter hinanden, og at elever, der ikke har engelsk som modersmål, derfor vil have gavn af programmer, hvor en del af undervisningen foregår på deres modersmål (herunder også undervisning i andre fag såsom matematik). Artiklen opstiller specifikke hypoteser ift. New York States programmer for ikke-engelsksprogede, der handler om, at elever i særlige programmer, der involverer modersmålsundervisning og generel undervisning på modersmålet, klarer sig bedre i engelsk og matematik. Hypoteserne bekræftes, når der tages højde for socio-økonomisk baggrund i skoledistrikterne.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	

Andet	Der må tages forbehold for en manglende beskrivelse af indholdet af de testede programmer. Artiklen viser således, at der er en effekt af disse programmer, men går ikke i detaljer med, hvordan programmerne er opbygget.
-------	--

Metadata	
Titel	Dismantling Bilingual Education Implementing English Immersion: The California Initiative
Forfatter	Christine H. Rossell, Boston University
Årstal	2002
Forlag	Public Policy Institute of California, San Francisco
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Privat finansieret forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	Rossell har været en af de markante kritikere af modersmålsundervisning
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Artiklen omhandler introduktionen af 'Proposition 227' i Californien i 1998 – en lovgivning, der gik ud på at begrænse mængden af modersmålsundervisning ('bilingual education'), således at det kun i undtagelsestilfælde skulle være muligt at modtage modersmålsundervisning udover det første år. 'English learners' skulle placeres i såkaldte 'English Immersion' programmer, hvor stort set al undervisning var på engelsk, og derefter indsluses i det almindelige uddannelsessystem.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Artiklen analyserer lovgivningen og dens umiddelbare konsekvenser, men indeholder ikke forskning i effekten på elevernes udbytte.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Rossell kommer frem til, at lovgivningen implementeres meget forskelligt, og i nogen tilfælde er blevet udhulet, således at mange elever stadig får modersmålsundervisning udover det første år. Dette gør det vanskeligt at analysere resultaterne. Rossell, der har været kritisk over for modersmålsundervisning, mener ikke, at lovforslaget vil forbedre resultaterne væsentligt, da de egentlige årsager til dårlige skoleresultater ikke ligger i modersmålsundervisningen.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Rossell anbefaler, at modersmålsundervisning tolereres i et vist omfang, men at undervisning i 'literacy' udelukkende bør være på engelsk.
Andet	Rossell fremlægger ikke nogen selvstændige data i denne artikel, men argumenterne bygger delvist på en publikation fra 1996 (Rossell og Baker 1996) om effektiviteten af moders-

	målsundervisning, hvor de to forfattere er meget kritiske over for modersmålsundervisning. Denne artikel er ikke medtaget her, da den falder uden for tidsgrænsen. Den er dog behandlet i Green (1998), der er medtaget her, da den indgik i Mandag Morgens artikel.
--	--

Metadata	
Titel	What works for the Children? What we know and don't know about Bilingual Education
Forfatter	Jacinta Ma
Årstal	2002
Forlag	Harvard Civil Rights Project
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Højt estimeret privat universitet
Særlige bemærkninger om publikationen	Publikationen er ikke en egentlig tidsskriftsartikel
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Artiklen omhandler, som titlen antyder, hvad der vides om effekten af 'bilingual education', med særligt fokus på Californiens 'English immersion' programmer for 'english learners' (Beskrevet nærmere under Rossell 2002.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Artiklen analyserer den eksisterende forskning, men bygger ikke på egen, selvstændig forskning.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Artiklen argumenterer for, at dens anbefalinger er gyldige i USA og forholder sig generelt til problemstillingen med mange spansktalende skoleelever i USA.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	På baggrund af eksisterende research konkluderer forfatteren, at et 1-års introduktionsprogram som i Californien er helt utilstrækkeligt. Hun mener ikke, at der er bevis for, at det 1-årige program har været en succes, men mener snarere, at de data, der er til rådighed, indikerer, at det 1-årige program har ført til dårligere resultater.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Forfatteren argumenterer for, at der bør bruges flere midler til sprogstøtte for elever, med mangelfulde engelskkundskaber, herunder til modersmålsundervisning. Endvidere bør beslutningen om at rykke elever over til almindelig undervisning ikke bero på det tidsrum, eleven har været i særlige tilbud, men på en test af elevens kundskaber.
Andet	

Metadata	
Titel	What Works? Reviewing the Latest Evidence on Bilingual Education
Forfatter	Stephen Krashen, University of Southern California Grace McField, California State University, San Marcos
Årstal	2005
Forlag	Language Learner, National Association for Bilingual Education
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Amerikansk landsdækkende organisation for lærere og forskere inden for tosprogethed
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen gennemgår de eksisterende metastudier om 'bilingual education' og sammenstiller det med ren engelskundervisning.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Artiklen præsenterer sig som et 'meta-meta-studie'; altså et studie, der samler op på andre metastudier. Artiklen sammenligner de effekter af 'bilingual education', som de andre studier er kommet frem til.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Datagrundlaget inkluderer fem metastudier, der baserer sig på mindst 21 andre studier, hovedsageligt fra USA, hvorfor der argumenteres for, at resultaterne er gyldige her. Artiklen forholder sig ikke til generaliseringsmuligheder uden for USA.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Meta-meta-analysen finder, at der er et overraskende konsistent fund af en lille, men signifikant, effekt af 'bilingual education'. Det konkluderes derfor, at der ikke længere bør herske tvivl om gavnigheden af 'bilingual education'.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	At 'bilingual education' for tosprogede er bedre end programmer, hvor der kun tales engelsk.
Andet	Pga. sin karakter kan studiet ikke gå i detaljer med typen af den undervisning, der har fundet sted. Der kan således ikke siges noget om, hvilken slags modersmålsundervisning, der virker bedst.

Metadata	
Titel	Meta-Murky: A Rebuttal to Recent Meta-Analyses of Bilingual Education
Forfatter	Christine H. Rossell and Julia Kuder
Årstal	2005
Forlag	Arbeitsstelle Interkulturelle Konflikte und gesellschaftliche Integration (AKI), Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung
Link til publikationen	http://www.wz-berlin.de/zkd/aki/files/aki_bilingual_school_programs.pdf
Type af publikationsinstitution	Tysk offentlig forskningsinstitution, finansieret af forbundsregering og Berlins delstatsregering i forening
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Publikationen behandler de meta-studier (herunder Green, der er medtaget her), som viser en positiv effekt af modersmålsundervisning. Publikationen fokuserer bl.a. på, hvad man i disse studier har sammenlignet modersmålsundervisning med.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Studiet behandler indgående de statistiske udregninger, der ligger bag Greens (1998) metastudie og berører også andre metastudier. Green angribes for ikke at vægte effekt-størrelserne i forhold til størrelsen på populationerne i de studier, han gennemgår. Forfatterne gennemfører denne vægtning og konkluderer, at effekten af modersmålsundervisning ikke længere er signifikant.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen argumenterer for generaliseringsmuligheder inden for USA.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Publikationen forholder sig som nævnt kritisk til både metaanalyserne og modersmålsundervisning generelt. Et særligt kritikpunkt er, at modersmålsundervisning ikke er holdt op imod det, der betegnes som 'structured immersion' – et system, hvor spansktalende elever med manglende engelskkundskaber får undervisning for sig på engelsk, men med mulighed for at forklare begreber mv. på spansk. Forfatterne mener, at denne approach er den bedste.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen	Forfatterne anbefaler 'structured immersion' som den bedste måde til at give elever sproglige færdigheder.

måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	A Synthesis of Research on Language of Reading Instruction for English Language Learners
Forfatter	Robert E. Slavin and Alan Cheung
Årstal	2005
Forlag	Arbeitsstelle Interkulturelle Konflikte und gesellschaftliche Integration (AKI), Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (samme artikel er udgivet i <i>Review of Educational Research</i>)
Link til publikationen	http://www.wz-berlin.de/zkd/aki/files/aki_bilingual_school_programs.pdf
Type af publikationsinstitution	Tysk offentlig forskningsinstitution, finansieret af forbundsregering og Berlins delstatsregering i forening.
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Artiklen er en 'best evidence synthesis' – et slags meta-studie – af eksisterende litteratur om modersmålsundervisning ('bilingual instruction'). Der inddrages litteratur fra USA og Canada
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Artiklen opstiller nogle konsistente kriterier, som de forskellige artikler evalueres på baggrund af. Studiet inkluderede kun studier, der: <ol style="list-style-type: none"> 1. sammenligner elever, der har lært at læse i et tosproget forløb med elever, der har lært at læse i 'English immersion' klasser. 2. Enten har placeret eleverne tilfældigt i de to forløb eller har kontrolleret for forskelle mellem de to grupper. Studier uden kontrolgrupper var ekskluderet. 3. Omhandlede elever, med manglende engelskkundskaber i engelsktalende lande 4. Brugte standardiserede tests af læsekundskaber på engelsk som den afhængige variabel 5. Interventionen varede mindst et år.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen argumenterer for generalisering til engelsksprogede lande, især med spansktalende mindretal.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Til en start konkluderes, at der ikke findes nogen studier, der lever op til de ideelle krav. Der identificeres 17 studier, der lever op til de krav, der stilles her. Heraf viser 12, at der er en positiv effekt, og 5 at der ikke er nogen effekt. Ingen viser, at der er negativ effekt. Den målte effekt vurderes som middel til høj, hvilket er mere end i Greens meta-analyse.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	Der er en tendens til, at såkaldt 'paired bilingual instruction', hvor eleverne undervises på engelsk halvdelen af dagen, og derefter på spansk (eller omvendt) er de mest

	effektive, men det kan ikke siges med sikkerhed, da det i høj grad er afhængigt af, hvornår studierne har fundet sted.
Andet	Det skal bemærkes, at dette review eksplicit ikke inddrager Thomas og Collier (1997, 2002) pga. manglende kontrolgruppe og test før interventionen. Alligevel er den overordnede konklusion, at modersmålsundervisning har en gavnlig effekt.

Kodninger Canada

Metadata	
Titel	Report of Current Research on the Effect of the Second Language Learning on First Language Literacy Skills
Forfatter	Monique Bournot Trites, Ph.D. and Ulrike Tallowitz, M.A.
Årstal	2002
Forlag	The Atlantic Provinces Educational Foundation
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Halv-offentlig forskningsinstitution
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Rapporten behandler sammenhængen mellem indlæring af 1. og 2. sprog, med særligt fokus på virkningen af såkaldte 'French Immersion'-klasser i Canada. French Immersion er et system, hvor engelsksprogede elever modtager størstedelen af undervisningen på fransk, men stadig undervises i engelsk.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Publikationen bygger på en undersøgelse af ca. 30 års forskning om sammenhængen mellem 1. og 2. sprog og inddrager både canadisk og amerikansk litteratur.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen argumenterer qua sit brede litteraturudvalg på, at resultaterne om de kognitive sammenhænge mellem indlæring af 1. og 2. sprog har generel gyldighed. Den generelle gyldighed af den positive effekt af French Immersion-programmer kan derimod ikke ubetinget generaliseres. Forfatterne modstiller den canadiske approach, hvor fokus er på at lære begge sprog (engelsk og fransk) med den amerikanske approach, hvor fokus – modersmålsundervisning eller ej – er på at lære børnene engelsk.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Rapporten er først og fremmest fokuseret på, hvilken effekt 'French Immersion' eller lignende metoder har på indlæring af modersmålet, her engelsk – altså den omvendte problemstilling ift. en undersøgelse af om modersmålsundervisning har effekt på indlæring af majoritetssproget. Der argumenteres, bl.a. på baggrund af Cummins, for en meget stærk sammenhæng mellem indlæring af 1. og 2. sprog, og det påvises, at hovedparten af de gennemgående studier har fundet en positiv virkning på indlæring af 1. sprog samt på generel indlæring i andre fag.

	Studiet giver således en indikation af de potentielle fordele ved kombineret sprogindlæring, men i en meget anderledes kontekst end den danske.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	
Andet	

Metadata	
Titel	Minority language school systems: A profile of students, schools and communities
Forfatter	Education Quarterly Review
Årstal	2004
Forlag	Statistics Canada
Type af publikationsinstitution	Offentlig forskningsinstitution (svarende til Danmarks Statistik)
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Rapporten behandler forskelle i skoling af elever med minoritetssprog (hvh. fransk og engelsk) i de canadiske provinser, herunder de såkaldte French Immersion-programmer. French Immersion er et system hvor engelsksprogede elever modtager størstedelen af undervisningen på fransk, men stadig undervises i engelsk.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Publikationen bygger på PISA-resultater fra i alt 30.000 15-årige elever i hele Canada.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen forholder sig ikke til generaliseringsmuligheder udover Canada.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Rapporten påviser en væsentlig positiv effekt på engelsk læsning af French Immersion. I 9 ud af 10 provinser i Canada var engelsksprogede elever i French Immersion-programmer bedre til engelsk, end andre engelsksprogede elever. Denne sammenhæng er stadig signifikant for fem af provinserne, når der korrigeres for bedre socio-økonomiske forhold blandt French Immersion-elever, samt det forhold at flere piger end drenge vælger French Immersion. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at andre baggrundsfaktorer spiller en rolle, herunder at engelsk-sprogede forældre typisk kun vil tilmelde eleverne French Immersion, hvis de allerede er gode til engelsk. Der er dog ingen data på dette. Undersøgelsen understøtter hypotesen om en sammenhæng mellem indlæring af 1. og 2. sprog.
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger	
Andet	

Metadata	
Titel	Tosprogede børns modersmål Hvad er vigtigt i deres uddannelse?
Forfatter	Jim Cummins Professor, Ph.D. University of Toronto
Årstal	2001
Forlag	Nr. 19, Vol. 7, 2001 side 16 - 21
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Fagligt dansksproget tidsskrift
Særlige bemærkninger om publikationen	Publikationen er en oversat artikel af Cummins, hvor han kommenterer på andres og egen forskning. Der fremlægges ikke selvstændig forskning eller en egentlig litteraturgennemgang, og artiklen har som sådan ikke videnskabelig karakter.
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Artiklen omhandler de vigtigste faktorer for tosprogede børns indlæring og integration. Der argumenteres for en tilgang, der ligger mellem inklusion og assimilering, hvilket bl.a. indebærer fokus på modersmålsundervisning og på opretholdelsen af tosprogedes kompetencer på modersmålet.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Artiklen bygger på Cummins egen og andres forskning, men har ikke egentlig videnskabelig karakter.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen forholder sig til de generelle udfordringer ved integration af tosprogede, men argumenterer ikke på et videnskabeligt grundlag for generaliseringsmuligheder.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Cummins generelle pointer er: <ul style="list-style-type: none"> - At beherskelse af modersmålet medfører bedre beherskelse af andetsprog – derfor grundig og længerevarende modersmålsundervisning. - Timerne brugt på modersmålsundervisning skader ikke indlæring af andetsprog - 'Sprogtab' er en risiko – at barnet ikke lærer sit eget sprog ordentligt, hvilket kan give problemer udover de rent faglige; i relationer til familie mv. - Elever føler sig afvist af skolen, hvis deres modersmål ikke er en del af deres skolegang
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte inde-	Anbefalinger kan uddrages af ovenstående pointer, først og fremmest at modersmålsun-

holde	dervisning er gavnligt for både generel indlæring og integration at tosprogede.
Andet	

Metadata	
Titel	Language, Power and Pedagogy
Forfatter	Jim Cummins Professor, Ph.D. University of Toronto
Årstal	2000
Forlag	Multilingual Matters
Link til publikationen	
Type af publikationsinstitution	Videnskabeligt forlag. Publikationen er den del af en større serie: "Bilingual Education and Bilingualism"
Særlige bemærkninger om publikationen	
Publikationens indhold	
Emneområde samt gyldighedsområde (overordnet beskrivelse af problemstillingen i publikationen set i relation til emneområdet modersmålsundervisning)	Bogen behandler modersmålsundervisning fra et teoretisk ståsted og inddrager kun i mindre grad større undersøgelser af modersmålsundervisning. Cummins argumenterer for to hypoteser: <ul style="list-style-type: none"> - 'Tærskel'-hypotesen: At elever skal op på et vist niveau i deres modersmål, før de får glæde af undervisning i et andet sprog - 'Interdependenshypotesen': At indlæring af to sprog er gensidigt forstærkende.
Metode (kort beskrivelse af tilnærmelse til dataindsamling og behandling af empiri samt volumen)	Bogen bygger hovedsageligt på teoretiske ræsonnementer om de kognitive forhold, der betinger børns indlæring af sprog. Der inddrages større undersøgelser fra USA og Canada i argumentationen for modersmålsundervisnings gavnlighed. Der er ikke foretaget selvstændig dataindsamling i forbindelse med bogen.
Argumenterer publikationen for bredere generaliseringsmuligheder? Hvordan?	Publikationen forholder sig til generelle problemstillinger ved sprogtilegnelse.
Uddybende beskrivelse af de væsentligste problemstillinger i forhold til emneområdet modersmålsundervisning	Mens Cummins ikke mener, at tærskelhypotesen direkte kan testes empirisk, argumenterer han for, at interdependenshypotesen bakkes op af forskning, og at det er denne hypotese, der har størst betydning for politikformulering. Cummins gennemgår en række publikationer fra 1990'erne og fæster størst lid til Thomas og Colliers studie. Han afviser kritikken fra bl.a. Rossel om, at dette studie skulle være biased. Cummins behandler også den amerikanske debat og mener, at en stor barriere i USA er den manglende respekt for værdien af tosprogethed, hvor tosprogethed ses som en svaghed frem for en potentiel styrke. Der fremlægges dog ikke data, der underbygger denne hypote-

	se
Anbefalinger	
Eventuelle anbefalinger som publikationen måtte indeholde	<p>Der kan udledes to hovedanbefalinger fra bogen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - At elever bør have muligheder for at udvikle deres modersmål mest muligt, da det vil styrke deres indlæring af andetsproget - At tosprogethed skal opfattes som en styrke hos eleverne, hvilket vil fremme deres sprogindlæring på begge sprog.
Andet	